

1

וי מבוא חמס
לחולה לאר
ז אולכים חמס
א שמה חמס
מינים בחולה
שחמס אולכים
ז כר עקיבה
לארץ הב
ספינה נקובה
ז סוממין חמ
נכמס צה

הייבת במעשרות. אם זרע וזממו חרעיס בעפר
בצמון הספינה, ואף על פי שמעפר חולה לארץ הוא,
הואיל והיא נקובה חרע יונק מלחמו עפרה של ארץ
הארץ: אימתי בזמן שהספינה גוששת. נוגעת
העפר, כלומר שהיא
הנוקה בארץ: עישה שנילושה
במי פירות חייבת בחלה.
החולשתי מוכיח קלמ, שאין
הכלה כחמס משנה זו, ועישה
שנילושה במי פירות פטורה מחלה*): הלכך אין ללוש עישה שיש צה שיעור חלה במי זליס או במי פירות
החולה ז' חמס.

ציונים
עישה. מי פ"ו מהלכות
בכורים ה"ב טור וסו"ע
י"ד סימן שכתו מפני ט':
שינויי נוסחאות
חייבת ג"מ חייב וכן
הוא ג"מ וז"ל וכו' וכו'
וגניעין. גוששת נגניעין
גוששת אבל אין
הספינה גוששת פטור.

תוס' רעק"א
מינייהו ע"ש. ועי' בחוס'
ירוש' רפ"ב דרמאי:
ב [אות ה] בהר"ב ר"ה
עישה שאין הלכה
וכו'. אחיז כר"א בר
יהודה איש ברתואל
משום ר"י (פי' מ"ד)
דטבול יום אבל למה
דק"ל כר"ק שם אין מי
פירות מחבר. ועי'
במג"ה רפ"ב דהרומה:

פירוש המשניות להרמב"ם

וכבר זכרנו זה כי מי פירות אין מכשירים וזכרנו עוד ענין
ההכשר. ועוד יתבאר זה במקומותיו בסדר טהרות. ולפיכך
כשלא הקמה במי פירות. אותה הפת תאכל בידים מסואבות
ואע"פ שהיא תרומה לפי שלא הוכשרה לטומאה ולא הפסל

מלאכת שלמה

בזה לרנן. א"ר יהודה אימתי וכי' אע"פ דנכל דוכחא אמרי'
לוימתי דר' יהודה בחמתי לפרס דא ולא לתוק הא קיימא לן
לזין למדון מן הכללות ואפי' בחמס שנלמד כן מן ונכריימא
קאמר כהניא דלע"ג דנקובה היא ר' יהודה דמתי לה לענין שאינו
נקוב ונפ"ק דגניעין נמי מפי' לה דפלגי עכ"ל ז"ל: עישה
שנילושה במי פירות. חון משנעה משקין מיירי: חייבת
בחלה. דק"ל דמחברין ומשיב לשה ודע"ג דלישני לחס להס
מפסח ומי פירות אין מחמלין חוץ הרשב"א ז"ל דלא למדו אלא
לגבי מינין הבאין לדי חמוץ. ונפ"ג דמסכת טבול יום חון עישה
שהוכשרה בחמס ונילושה במי פירות ונגע צה טבול יום ר' אלעזר
צ"ר יהודה איש ברתואל אומר משום ר' יהושע פסל את כולה ור'
עקי' אומר משמו לא פסל אלא מקום מגעו ואמרי' בירוש' ר'
חייב בשם ר' יוחנן חמתי' דהבא דמחייבא בחלה חמתי' אפי' לר'
עקיבא דאע"ג דר' עקיבא אמר שם אין מי פירות מחברין
לטומאה מודה הוא הכא שמי פירות מחברין לחלה ור' חייא ור'

תוספות אנשי שם

שנכחו לא"י ממ"ל מי
נמי דין זה אע"פ דלא שרין
אלא במעשרות והסם הו"ל
למינייהו דלילו בחלה
ע"כ אף פירות חו"ל ממס'
סיון שנכחו לארץ חייבים
(ש"ל). וזה עולה לנעם
הפ"מ שנתמנו לעיל
ע"ש: ב"ב ד"ה עישה
כ"ו פטורה מחלה כו'.
ע"י בחפ"י שהעיר מוכן
דפ"ק מ"ד ומשמע דמתיק'
דגם נכנס היה ספק. אבל
גמ' פמ"א מ"א ס"ח כ"ו
דעיקר הנילושה נכנס חייב
בחלה לכ"ע והא דלמרו
הרובענין פטורין מן החלה
מיירי שמתחלה היתה
שיטתו רכס אלא אם מחלה
היתה עבה ופסלה עבה
חייבה בחלה לכ"ע ועי'
נפ"מ שם פ"ק כ' והפ"מ
האר"ך נדבתי הכ"מ כאן.
ע"ש:

תפארת ישראל

כא"י אם זרע נגין ד"ו ע"ג: א חייבת במעשרות
ובשביעית צרע נעפר ששכפטינה: ז אימתי כל אימתי בכרייתא
לחלוק ובמנומין לפרס [כחום' גניעין ד"ו]: ח בזמן שהספינה

ראשונה

כמיס. והכי חייבא כהניא בירושלמי דמייתי דהני ר' יונה נרשבי"ר ערפון
אומר ואמר כאן חלה ונאמר להלן חלה לחס שמן מה להלן העשוי בשמן
אף כאן בשמן ואשמן משנעה משקין הוא ומייתי מוג"ס דכל שאינו משנעה
משקין אינו חייב בחלה. ומתוך זה סבור הר"ש לומר דאין חלה כחמס
משנה זו דרוב אמוראי מוקי לה כר"א איש ברתואל ואין קי"ל הלכה
כר"ע. ועוד דברייתא דרשבי"ו מוכח נמי דמי פירות אין מחייבין בחלה.
וזהו שכתב הר"ב ג"כ דמוכח קלמ בירושלמי דאין חלה כמשנעתי. אלא
שהבי"ט ק"ס שבי"ט כתב שהרשב"א כתב שאין לדחות המשנה משום
ברייתא דרשבי"ו וגם הרמב"ם פוסק כחמס דמחתי' ובין שהרמב"ם
והרשב"א מקמימס' לדעת זו הכי נקטינן עכ"ל. ואני ממה היכן מנא
נדברי הרמב"ם שמחייב במי פירות ואדרבה בחבורו פ"ו לא כתב אלא
עישה שנילושה ביון וזמן ודגש ואלו לחו מי פירות יניחו אלא משנעה
משקין ובהו לא איירי מחתי' וכ"ע מודו דמייבא בחלו. והבי"ט כתב דמשנעה
דס"ל להרמב"ם דה"ה למי ביניס דלבי"ב הו"ל לפרס ע"כ ואין זה מוכרח
לאדרבה מרמזים דחשיב דוקא שכלה משקין משנעה במי פירות פטורה.
ואפשר מוכרח דגם כחם ולא פטור דגם דבורים דוקא שהוא משנעה
משקין משנעה דבכל דגם קאמר אפי' דגם חמרים שהוא מי פירות. ואי
הוה ס"ל לפטור במי פירות הו"ל לפרס. ולפי"ז מ"ס הר"ב שאין ללוש במי
פירות גלג מעורבת מיס וכן לשון הר"ש ג"כ. לאו דוקא מיס קאמרי'
אלא ה"ה משקא חמר משנעה משקין דינו כמיס ונקטו מיס דקחם ליטמ'
לחם היו כמיס ור"ב הש"ך ר"ס שבי"ט חסם לחם אינו עשוי חלה מקחמ'
ומיס וכה"ג ע"כ הוסקו נומר וכה"ג לומר הדומה למיס שהוא משנעה
משקין. ומהו אי ממה על שכתבו בח"י חלה בשם ספר צה חלל השעתיין
עיסק גדולה שם דגם דבורים למוכר כאוק יס לחום ולפירוש כר"א חלה כר"א
והס דבורים דחמיס לע"ד כיון שדגם דבורים הוא משנעה משקין דיו משנ'
כמיס וחייבת מדינא בחלה ומכריחין עליה ובהו לא חמק חרס שכל עיקר
מחלוקת אינו אלא במי פירות ודפ"י. ואולי טועם צה חלל בעיקר

תפארת יעקב

פ"ב יבין א"ת שזוא מזו
משקין כו' דפסק הוי
כו'. נדבתי חמוסיס. שוכ
רמימי כפ"ח שבי"ט ע"ש
שהבי' על צ"ה שכתב
נדברי המחבר כאן, ועי"ש
משי"כ בשם הלג"ש
לשיעור על הש"ך דהיי מן
החיוב על הפטור, ולא
יעדימי מאי קאמר דהא
חלה חו"ל אין לה שיעור
עמ רק שנהגו כחמס
לעולם בעישה גדולה
על הפטור שרין מה, וגם
שורפין אותה, ועי' שש"כ
על הגליון פ"ג מ"ה
דטבול"י יבין א"ת יבין
אחר ליעצמה כו'
דבברכה דקילדו כו'
ע"י שו"ע א"ת ס"י עד
פ"ד בפ"ה וד"ס ס"י עה,
וגרסא שדנתי ממוסיס.

ההלכה כר"ע
ה במעשר ולא
ה חרע באחר
ארץ לח"ל למי
זיי ור' עקיבה
זמר ר' עקיבה
ויי שמי חלמ'
ו"ל משמע דלא
שטעה המנין
ימותו העשויה
שלא הגי' גס
י' ר"מ אבל ר'
טר ור' עקיבה
ז"ר בספינה
נקובה שנקובה
הא

חייב מיעוטא:
ד נקובה וחס

ירושלמי רפ"ו
ש הר"ב ס' ע
שוח לי בקוב
ענין נקוב חס
דקמ"ל חס
ז' משבו כארץ
עי' לנשמוטי'
זל דוכתי בני
דגניעין ד' ר'
כחמתי השני
נושטת. וא"ח
זחי לא מחריך
ק צה. ומייהו
יכו קשה דלי
חתי נקוב חרי
עו מעכב גס
א עפר חו"ל
שלמי דחמס
ע"כ כלומר
י' עובא קמ"ל
ד גפני שרטי
א דיש חילוק
לא מייסכר
שרין לחלק
זרעיס אין
א דמנא לאו
ה צין ורעיס
זרעוהו לחלק
כלי חרס לא
זו מה טעם
לה שטייה
בכ"מ היא

זניי האי חלי - י' צ
זנין זיסה שילאופי זר מ' פ' י' ו' א

ציונים
 ג האשה נכנסה לה
 מי שם פיה הי"א
 קמ"ב עשין קמ"א טור
 ור"ע י"ד קמ"א שנה
 ספיק' א: יעשנה
 בטומאה מ"י שם פ"י
 הע"י ופ"ס הי"א:
שינויי נוסחאות
 ג שהוא יכולה נ"ס
 שכולה עצמה נ"ס
 את עצמה וי"ה
 ירושלמי ור"מ ור"א

היא ולא משתמית: ג מי שאינו יכול לעשות
 עשהו בטהרה. פירש הר"ב כגון שהוא עומא ואין שם
 מים וכו'. ופירש הר"ס בשם ירושלמי ברוח ד' מילין.
 וכן כתב הרמב"ם בפירושו. וכחז עוד דהיינו דוקא
 לפניו אצל כן הוא ירושלמי
 לאחריו אין מעריחין אותו כלל
 אפילו בשעור מועט. אצל
 במיבורו אינו מחלק בין לפניו
 ולאחריו. וכן הוא לפירוש רש"י
 להעור והרעוב נדף קכג:

בחלה, ונאכלת **בגידים**
מסואבות: ג האשה יושבת
 וקוצה חלה"ה ערמה"ה, מפני
 שהיא יכולה לכפות עצמה"ה,
 אבל לא האישי"ה. מי שאינו
 יכול לעשות עשהו בטהרה"ה, יעשנה קבין"ה, ואל יעשנה

לכנס בלא מערובת מים, הואיל ולא חתנרי הלכה
 חייבת בחלה או פטורה: ונאכלת בידים מסואבות
 שאין אוכל מוכשר לקבל טומאה עד שינזוף עליו מים
 או אחד משבעה משקין [ומתן]* שלא הוכשר לקבל
 טומאה אין הידים מסואבות
 פסולות אומה: ג וקוצה
 חלה ערומה. מפרש"ה חלה
 ומנצרת על הפרשה, והיא
 שפניה של מטה טומאת צדקה
 וכל ערותה מכוסה. והעגנות אף
 כהן משום ערוה לענין צדקה
 אבל האיש אינו יכול לנצח ערוה
 שאי אפשר לו לכסות ערותו

תוספות חדשים
 פ"ג ג (הרי"ב ד"ה)
 וקוצה בו ועגבות אין
 בהן משום ערוה
 עכ"ל. ותמיהני דלי נמא
 דעגבות אין כסה בו אין
 לנצח. שיהא פניה טומאת
 צדקה דכנסות כ"ד ע"ה
 נט' הגמ' קמ"ב ל"ה
 ממחמתן דעגבות אין כהן

יכול לעשות עשהו בטהרה, יעשנה קבין, ואל יעשנה
 שזולטים הנזילים והגיד: מי שאינו יכול לעשות עיסתו בטהרה. כגון שהוא עומא, ואין שם [מים] ארבעים
 קאה שיטבול בהן: יעשנה קבין. יעשה כל עיסתו קצ קב, כדי שלא תחייב בחלה ויטעך להפריש טומאה

פירוש המשניות להרמב"ם
 בלטיין אסור לו לברך ולפיקך אינו מרציה חלה. ומי שאינו
 יכול לעשות עיסתו בטהרה. ענינו שיהיה טמא ויהיה בין
 ובין המים יותר מארבע מילין לפניו אין מטריחין אותו ללכה
 עד מקום המים ולטבול וללוש אלא ילוש בטומאה אבל לא
 ילוש אלא קבין שהוא פחות משיעור חלה כדי שלא יתחייב

מז החלה עד שיטע
 [אף הו
 בהלכה וכבר בארו שיעור
 לטוהרין ולבקש מים אפילו ה
 אפסיהה כינו ובין המים ו
 פחות אסור לך ללוש בטו

ראשון לציון
 פ"ג ג (הרי"ב ד"ה) וקוצה
 חלה ערומה כ"ד
 טוחות בקרקע, וכ"ל
 שריותה מכוסה. י"ל
 דלל ענין שהיא טומאת
 דהיינו שהיא נדמק פניה
 שלמטה לגמרי לטובה עד
 שהיא מלא ולא יהיה מגלה
 כלל וכן"ה הגמ' נכנסת
 ע"ה ו"ה וכפירש"ה. חלה
 כדפי"ד דגמ' דפניה מגלה
 לחן ללל הקרקע והקרקע
 מנסה אותה והוא ככחן
 החלק דמ"מ מקרי רואה
 את הערוה. וטרי משום
 דעגבות אין כסה. משום
 ערוה וסקק כ"ד הוא
 ומכ"ה הפנ"ה פ"י ר"ה,
 וזה מיושב דלל מקסי
 ה"ה מנוטף דנכרת
 הכ"ל וכן שם בן הקנול
 יומת: [באי"ה] והעגבות
 אין בהם משום ערוה
 לענין ברה"ה. ע"י מה
 סמכנ המנן אכרסה ע"ו
 נתי"ו ק"ו פ"י ה"ה:
 נתי"ו כ"ה פ"י שאינו
 יכול לעשות בו וכן
 הוא לפירש"ה דהעור

מלאכת שלמה
 מי שאינו יכול לעשות עיסתו בטהרה יעשנה קבין. כגון
 דחוק הגבל או המקוה יותר מד' מילין או ד' מילין* דמכ"ה
 נכוס' וקסבר מ"ק דיעשנה קבין בספק ולא בטומאה ודלית
 דמוחר הוא שלא לטמאות הכרומה ור' עקיבא סבר דטוב שפירש
 חלה בטומאה ואל יטעור עיסתו ממלה דקורא שם חלה לטמאת
 * אולי גרס בירוש' שחובב גם ב"ש א"כ ח"ד א"ה פחות מד' מילין יעשנה בטהרה ד'
 יחייב יעשנה קבין ויש וקסרי' דא"ו ד' מילין הוא ביחוחת ועי"ז א"ש ה"ה
 דחיים בירושלמי הכין דזמא מפסיק כ"ה ט"ש שם ד' מילין אבל אין בו דעת
 ה"ה ב"י ובחבורו וצ"ע

יביין
 לכסות עממה ר"ל כשהשת צדקה ערוה מכוסה, דלף על גב
 דלענין ק"ש ודומה כל בשאר ערוה נא"ה פ"י ע"ה] ואין לחלק בין
 אחר לעממה* כמו דלל מחלקין בל"ש כה"ה, אלא י"ל דנכרת
 הקיול, א"י א"י דערוה ממש שאינו אצל כשהיה דוקא לאחר אסור
 אצל לעממה שרי ונעין נכוסת דכ"ה א' הוי"ק, והרי אפילו בעלה
 מותר בניגוה כשהיה דלגופו דמיה נא"ה פ"י ע"ה]: ד' אצל לא
 האיש דערוהו בלגומא וזויה מתכסה בשיעור ואסור לנצח: טו מי
 שאיני יכול לעשות עיסתו בטהרה שיהא או' ללו טומאה וא"ה
 לטבול: טז יעשנה קבין ר"ל ילוש פחות פחות משיעור עיסה
 * ראה תפארת יעקב בענין החדש.

מז החלה עד שיטע
 [אף הו
 בהלכה וכבר בארו שיעור
 לטוהרין ולבקש מים אפילו ה
 אפסיהה כינו ובין המים ו
 פחות אסור לך ללוש בטו

נימוקי הגרי"ב
 פ"ג ג (הרי"ב ד"ה) וקוצה
 והוא שפניה של מטה
 טוחות בקרקע בו
 והעגבות בו. י"ב ע"י
 נתי"ו נכנסת כ"ד א'
 וע"ה. ועי' א"י פ"י ע"ד

תפארת ישראל
 גושפעה ונגמט ונדוקה בארץ: ט עיסה שנילושה בני פירות חייבת
 בחלה ובפ"ק מ"ד אמרינן דלפילו נילוש דבשע שיהא מ"ו משקין
 פתור וקיי"ל דס' הוא ועול בלא כרסה י"ד שיהא ש"ך קמ"ט,
 ונגמט כה מעט מים מצרין: ונחלכל בידים מחטאות ר"ל בידים
 טמאות דאין אוכל מקבל טומאה עד שיבא עליו א' משבעה משקין
 יד דם שחם י"ן דבש דס' מים שמתן חלב טל, ולנצח יס' אחר
 מללש שיעור עיסה בשאר מי פירות שלא יטעך לשרוף חלה
 טהורה [כס':] י"א האשה יושבת וקולה חלה ומתכת ומפרכת
 חלה: י"ב ערומה ומנצרת אהפרשה: י"ג מפני שהיא יכולה

משנה ראשונה
 שמענוין אומה נכנסה ולא שנילושה ונאפית כמור אלא שבלשו לא משמע
 כן. וצויתר יס' לתמוה על מנהג העולם שאופין עיסות גדולות הנילושות
 דבשע דנורים בלא חלה לגמרי ואין להם על מה שיסמוכו דכשבעה
 משקין אין מי שפוטרי וחייבין מלאויותה וטוב מלאמי שחבג המנן
 אכרסה פ"י קמ"ב בשם דרישה ומתיר"ל שהר"ש ל"פ אלא בני ציה
 וכו' משקין חייב לכו"ע: ג מי שאינו יכול לעשות עיסתו
 בטהרה. פ"י הר"ב כגון שהוא עומא ואין שם מי קאה בו. וה"ה זב
 וזה נדה שלא הגיע זמן טבילתו. וכן אצל נעמא הקמה שהיה באל
 המת ויכולה כוה. ומיירי שהוא כשדה ואינו מואל שליל דהא מלי למיעבד

מז החלה עד שיטע
 [אף הו
 בהלכה וכבר בארו שיעור
 לטוהרין ולבקש מים אפילו ה
 אפסיהה כינו ובין המים ו
 פחות אסור לך ללוש בטו

תוספות אנשי שם
 במשה ונאכלת
 דמיי"ר אפי' בחולין דמ'
 בני נטילה ומכ"ה הרש"ה
 מ"י טלס שוממור לגמרי א"י
 בשיעור מומה. ע"כ דכפי ק"ל
 ח"ל הוא מיל הא פחות ממיל
 להשום לאחריו כלפניו ללא
 לאחרי ולפניו אלא רחוק כסמ
 ומי"ש פ"ד מ"ה חלה ואין
 לחלק דבנות שיש ערוה מטומאת
 ד' מילין דלל דלפניו להקוין
 ממקוין ויטהר עמו משאר
 טומאות יע"ש: במשה וא"ל
 יעשנה בטומאה. פ"י אל ילוש
 כלל חלה בטומאה. לטון הריבנ"ן.

מלכות
 מי שאינו יכול לעשות עיסתו בטהרה יעשנה קבין. כגון
 דחוק הגבל או המקוה יותר מד' מילין או ד' מילין* דמכ"ה
 נכוס' וקסבר מ"ק דיעשנה קבין בספק ולא בטומאה ודלית
 דמוחר הוא שלא לטמאות הכרומה ור' עקיבא סבר דטוב שפירש
 חלה בטומאה ואל יטעור עיסתו ממלה דקורא שם חלה לטמאת
 * אולי גרס בירוש' שחובב גם ב"ש א"כ ח"ד א"ה פחות מד' מילין יעשנה בטהרה ד'
 יחייב יעשנה קבין ויש וקסרי' דא"ו ד' מילין הוא ביחוחת ועי"ז א"ש ה"ה
 דחיים בירושלמי הכין דזמא מפסיק כ"ה ט"ש שם ד' מילין אבל אין בו דעת
 ה"ה ב"י ובחבורו וצ"ע

יביין
 לכסות עממה ר"ל כשהשת צדקה ערוה מכוסה, דלף על גב
 דלענין ק"ש ודומה כל בשאר ערוה נא"ה פ"י ע"ה] ואין לחלק בין
 אחר לעממה* כמו דלל מחלקין בל"ש כה"ה, אלא י"ל דנכרת
 הקיול, א"י א"י דערוה ממש שאינו אצל כשהיה דוקא לאחר אסור
 אצל לעממה שרי ונעין נכוסת דכ"ה א' הוי"ק, והרי אפילו בעלה
 מותר בניגוה כשהיה דלגופו דמיה נא"ה פ"י ע"ה]: ד' אצל לא
 האיש דערוהו בלגומא וזויה מתכסה בשיעור ואסור לנצח: טו מי
 שאיני יכול לעשות עיסתו בטהרה שיהא או' ללו טומאה וא"ה
 לטבול: טז יעשנה קבין ר"ל ילוש פחות פחות משיעור עיסה
 * ראה תפארת יעקב בענין החדש.

מז החלה עד שיטע
 [אף הו
 בהלכה וכבר בארו שיעור
 לטוהרין ולבקש מים אפילו ה
 אפסיהה כינו ובין המים ו
 פחות אסור לך ללוש בטו

4

ציונים
 ר"י ור"ש פוסקין ירושלמי מרומות פ"ו ה"א: ר"ב ר"א ר"ב ירושלמי מלה פ"ג ה"א דמ"י פ"ה ה"א: ר"א פסל ובר ירושלמי מרומות פ"ג ה"א מ"י ט"ס ה"א ט"ו:

חידושי מהרי"ח
 פ"ג ד ה"י ט"ד ה"א פסל א"א במקום מנוגע כו עכ"ל אלו חמשה תיבות הם מיוחדים והוא ט"ס והכל ד"א:

נימוקי הגרי"ב
 ד תרי"ט ד"ה אינה טיבה הר"ס גם התמלה הידועה מיתוס לא פסל אלא מקום מנוגע נמקק וקודם קיום דברי המיי"ט שבי עין מ"ש במשנה ח' ט"ו י"ב ג"ל צ"ח לא פסל אלא מקום מנוגע עין מ"ש ט"ו והוא לומר אחר ג"כ ט"ו בבית שאור.

הג' וח"י הרש"ש
 ד תרי"ט ד"ה ר"א פסל א"א במקום מנוגע. נראה למהוק כ"ו לכל דבר היה ש"ח לטוב הקודם והד"א.

ועיין לקמן: אינה נפסלת בטבול יום. כחז הר"ב דבחר עיסקה כו' אע"ג דלסורה לזרים כדמנן כפ"ב דערלה (מ"ו) הר"ס: ר"א פסל א"א במקום מנוגע. ולא מציעה בדמנוע דרבנן. (כמ"ס נטוף פ"ק דחלה) חלה חפילו בנחממנה כשאר של מרומה. אע"ג דמדאורייתא טעם עיקר (כמ"ס נרפ"ו דמיר) מ"מ בתרומה חלה לא נגע. והכל לא סייך למתני חלה וס' היה השאר מרומה כדקמני בני שום של מרומה כמנשה ג' פרק דלעיל.

בְּרִיתָהּ אֲמָר מְשֻׁם רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ, פֶּסֶל אֶת פְּלֵה. רַבִּי עֲקִיבָא אֲמָר מְשֻׁמו, לֹא פֶסֶל אֶלָּא מְקוֹם מְגַעַז:

פירוש המשניות להרמב"ם
 בצצמן ולא מכשירין וע"כ עישה שנילושה במי פירות לא חטמא כלל לפי שלא הוכשרה ואם היו החטים או הקמח מוכשרין ונלושה העיסה במי פירות בזה נפל המחלוקת. והלכה כרבי עקיבא:

ה פסל את כו' קסבר שמן מכשיר ומחבר: ר"א פסל א"א במקום מנוגע. דשמן אינו מחבר, וקאי כל קלה וקלה בנאפי נפשיה:

רַבִּי עֲקִיבָא אֲמָר מְשֻׁמו

ה ירק של חולין וכו'. (ב) לנאמתי כמו דר' אלעזר בן יהודה אי

י ב י

ה ירק של חולין כו'. (עין מלה מדבריהם הללו דטעמיה דר"ע בנתיב צנות מחמרים. אמנם מדברי הר"ב ז"ל אין נראה וולת השמן שאינו מחבר ולכן כחז הר"ב פירות אין מכשירין ולא מיימו להו לדין ו לא פסל אלא מקום מנוגע ע"כ. ועיין ג' ודברי הראש"ד כ"מ שם ועיין ב"י בני ד"ה. וכחז בחי"ט פ"ח דטעירות משנה ח מתבטל או היה מוכשר היו מי פירות מתבטל וים פירות הם ע"כ. ומתוך שנתמנה אחת והא"כ לשון אומם בני פי אע"פ שכן נגזרין צריך נעילת ידים: והו' הללו כר"ע וכתב הכ"מ דטעמו משום דה דאע"ג דר' אלעזר איש ברתומה קאמר לר"א דס"ל כוונתיה מ"מ כיון דמשמיה ד חד כוחא ולא נקרא זה מחבריו כי אם הלכות חלה חות כ"ב ובידו שלמי פ"ב ד וירק ר"ע אומר משמו פי משך ר"י כר"ע לגבי ר"א איש ברתומה דהלכה כר"ע הניח כמסקנא עיסקה שנילושה במ מתבטל אלא האובלין חלה ז' משקין בלדין לך דבר (כמו ואין לך דבר) מאחר שאין מי פירות לא כמו כן אין מחברין ואם פירות מחברין אומם כר"ע דמחברין ו שנילושה במי פירות חייבת בחלה והכלת נגמרה ירושלמי ר' יוסי בר מנינא דר"ל דמתיין ממך ר"א בן יהודה איש ברתומה לא חלה כולה ר"ע אומר משמו לא פסל אלא נכס ר' יוחנן אמר ד"ה הוא אע"ג דו

ה ירק של חולין שבשלו בשן מ"י. נראה דמייירי שנגלע כל השמן צו ואין בו שמן טופח כלל ונגע בו ט"י בני דמנוגע חייבת טעם עיקר מדאורייתא בתרומה הוא עיקר בתרומה והפסל וא וכשאר קלחים הנוגעים בקלה זה שנגע ז חלו כולו דהשמן הבלוע חשיב כאלו או ונפסק סברו ור"ע קבר דמסקנה הבלוע אי מחבר אלא האובלין ואלו היה השמן טופ חלה הכל משום שהמסקנה מחבר ובלעול כחז אע"ג דשמן משקה היו וק"ל דמ' אלא מקום מנוגע לר"ע דדוקא אוכלין מחברין אוכלין של חולין להיומן כחז דמסקנה עומד חשיב כשישבו אין לחלק דמנאי דמתני' דלעיל בני עיסקה שניו מתרומה. לא חליא כפולוגמא דמנאי דמתני' הכל מתיין למימד דס"ל כתיב דהבא מנוגע לביע' פסל משום טעם כעיקר

דהר"ב לטעמיה חיל. וכפשיטא יו לומר ד דקאי אפיסקא דפיסקא הוא מרישא משמיעין לה לר"ע ומכ"ס ש"ל נפל על גביו אלא סיפא ז

פירוש המשניות להרמב"ם
 בשאור של תרומה והחמיצה נעשה הכל אסור לזרים וחורות העיסה מרומעת. ואפילו היה חלק מאלך מכל העיסה. ואמנם עם כל זה אינה נפסלת בטבול יום. כמו התרומה האמתית. וכבר ביארנו כי מי פירות לא יטמאו

מלאכת שלמה
 את כולו חלה חסם שני מייס ולא חשב חבור כלל הלכך לא פסל אלא מקום מנוגע. עישה. שהוכשרה במשקים לרבותא דר' עקיבא נקטה דס"ל דלפילו דהוכשרו מעיקרא בחיס או בשאר משקים כפ"ה אין מי פירות מחברין אומם כשנילושה בזה: ר' אלעזר בן יהודה איש ברתומה. פשוט הוא דלעילוי בלי יוד גרסי' ליה בכל מקום שהוא מוכבר. ועיין במ"ס כפ"ה דמס' טהרות פ"י ח' כסס הר"ס והר"ש ז"ל. ועיין במ"ס פ' שני דמלה ס"י ב'.

תפארת ישראל

כד דמנוע מדרבנן דמדאורייתא חד מצרי נטל: כה שאין מ' משקין המכשירין: כו דמדליו מכשיר אינו חבור:

חזון נחום
 הר"ב והר"ש פירשו דר' יהודה דלמר לימינו כשהן גוש בקערה אהיבא דהשום והשמן מרומה דסליק מיניה קאי יעוין בדבריהם. והנה לפ"ו דעת החוס' לחלק ולומר שדבר שהוא ענין לא נגע חלה מקום פסל אלא דבר המעורב מהן דפסל ככל הכל ומאל דלל פסל לא פסל כלל. וקשה דהא מן כמסקנא הניחא פה הר"ש עיסקה שנתמנה או שנתמנה כשאר של מרומה חייבת בחלה ולינה נפסלת בטבול יום דברי ר"מ ור' יוסי פוסקין א"ר מנחם בר' יוסי אמרתי לפני אבא אי אחת מודה במקפס ומיטעה של חולין והשום והשמן של מרומה ק"ע על גביהן שאם נגע טבול יום במקמחו לא פסל אלא מקום מנוגע אמר לי זה מין אחד וזה ב' מינים ע"כ. הא קמן דר' יוסי ענין לא נוחא ליה בחילוק החוס' לחלק בין דבר שהוא ענין לדבר שאינו ענין ומחלק בין מין אחד לב' מינים ז"ל. וכבר הקשימי לעיל על ברייתא זו מאי קשיא ליה לר' מנחם ממתני' דמקפס ומיטעה דהא מי סיפא אלא מיכין כל מקום שהלך השמן פסל וזרין לחלק ציניהם ז"ל.

משנה אחרונה
 מנחם בר יוסי לאבוי ור"ל זה מין אחד זה שני מינים ועיין מ"ס שם. ולח"ק דהבא דמיקל טפי מהכס ז"ל הכס שאני דליכא סויה הרומה ככדי חפילה פרס כדמוקי לה באלו עוברין: ר"ע אבהו משמו ר"א פסל א"א במקום מנוגע. דמי פירות אין מחברין וה"י מן רפ"ב דמרומות עגול של דבלה שנתמנה מקמחו לא פסל כלל כולו שחייבנו הוא מכה השמנונית של עגמן ומי פירות אין מחברין כמ"ס הר"ש שם מן הירושלמי. ולפ"ו הא דנקט מתני' הך דמתני' נט"י לאו דוקא ט"י דקלישא טומאתי דה"ה לכל הטומאות דלית הך דשיגול דכל' סתמא קמי' לה שנתמא. ומו דפרין בירושלמי ה' מי פירות אין מחברין אמתי מן נכס' חלה פ"ב עיסקה שנילושה במי פירות חייבת בחלה ומשני לה הכס כמ"ס הר"ש. משמע נמי דלא דוקא נט"י אקמור וכו' ומתני' הר"ש פ"ח דטהרות מ"מ דלל כמ"ס שם וה"י מתני' דלעיל לאו דוקא ט"י דכפי' לעיל:

נחממה טעם עיקר דאורייתא מ"מ בתרומה חלה לא נגע עכ"ל ועיין במ"ס חס' י"ד ס"י ז"ה שהאריך להוכיח דמתמן למו משום ק"ע הוא חלה משום פנקוס פעולתו ע"ש ולא ראה דברי הר"ש אלו. ומ"מ חנה דברי הר"ש דלמי מאי דפ"ל דמתמן היו טעם כעיקר א"כ הא דלינה נפסלת נט"י שמומר הכהן לאוכלה וכיון דש' כפן טעם כעיקר הא קאפיל בתרומה טמאה: אינה נפסלת בב"י. הכא נקט טבול יום לאו דוקא דה"ה שאר הפוסקין בתרומה שחם שני מ"מ דבר נמי לא פסל לח"ק דהא בחולין חשיב ליה מטעם דיכול דכפי' לעיל וכן מוכח במתני' דלקמן דהס' נמי לאו דוקא ט"י: ר"י ור"ש פוסקין. הכא צ"ח ח"ק וכן ר"י ור"ש לא מפגני בין מקום מנוגע לשאר העיסה ולעיל כפ"ב מ"ב בני מקפס של חולין ושום ושמן של מרומה כסם לן דלא פסל אלא מקום מנוגע. כבר הביא הר"ש שם מהוספתא שהקשה כן ר'

7e

הבה נא האלמי לדבר לאדוני על עיסה שנילושה בני צנים
 בלא מערובת מים ובעת אפייתה תפחה וגדלה מאד
 ושאלוה אם נעלה חלתה ואמרה האשה לא היה זה שיעור
 חלה ושאל השואל למה לא תחייב בחלה אף כי לא היה זה
 חמשת רבעים קמת הואיל וחובת חלה נפתח אם לא הורמה מן
 העיסה ניזיל בחר השתא ויש כאן חררה גדולה כפלים מחררה
 הנעשים מחמשת רבעי קמת ואיכא השתא שיעורא, מידי
 דהוי אשכחה דמיא צ"ד דפאה² נכרי שקצר שדהו ואחר
 כך נתגייר פטור מלקט שכחה ופאה רבי יהודה מחייב
 בשכחה שאין השכחה אלא בשעת העמור *אלמא לרבי
 יהודה אע"ג דשייך גס נקמה שכחה ובהיא שעתא לאו צר
 חיובא הוא מ"מ בשעת העמור דבר חיובא הוא מחייב. ורבנן
 נמי לא פטרי אלא משום דקרא קדרשי כדמפרש בירושלמי³
 טעמא דרבנן כתיב⁴ ושכחת קמה ושכחת עמר את שיש לו
 שכחת קמה יש לו שכחת עמר את שאין לו שכחת קמה אין לו
 שכחת עמר, ובחלה ניזיל לכ"ע בחר השתא ואיכא שיעורא.
 ואמרתי לו דלא דמי לשכחה דהתם איכא שכחה נקמה ואיכא
 שכחה בעמרים זה אחר זה הילכך דינא הוא דמחייב בשכחת
 עמרים אע"ג דלא הוי צר חיובא בשעת קמה אבל בחלה
 דאינה אלא פעם אחת כיון דלא הוה צר שיעורא בשעת חיובא
 דהיינו משתטיל מים בקמח אעפ"י שתפחה העיסה ונתרביית
 אזלינן בחר מעיקרא. וגם לא דמי להיא דפי' כל המנחות
 באות מזה⁵ דגרסינן התם מן התם בשר העגל שתפת ובשר
 זקנה שתמעך משתערין לכמות שהן ורבי חייה⁶ ורבי יוחנן
 אמרי משתערין כמות שהן, שמואל ור' שמעון כרבי ור"ל
 אמרי משתערין כמות⁷ שהן. ומסיק התם אמר רב⁸ כל היכא
 דמעיקרא הוה צר שיעורא והשתא לית צר הא לית צר,
 מעיקרא לא הוה צר והשתא לית צר, מדרבנן, דהתם ראו
 חכמים טעם וכצרא לגזור טומאה או איסור כיון דהשתא
 איכא שיעורא והרואה סגור דהוה צר שיעור מעיקרא אי
 מטהרת ליה אי⁹ שרית ליה מחלף צהווא דהוה צר
 שיעורא מעיקרא. וטעם זה לא שייך בחלה שהרואה חררה
 גדולה אחר אפייתה כסבור שנטלה חלתה מן העיסה. וגם
 לא דמי להיא דמס' תרומות¹⁰ טאה תרומה שנפלה
 לפסות ממאה חולין ועמין והותירו כשם שהותירו החולין
 כך הותירו התרומה ואסור ואם ידוע שהחטוי של חולין
 יפות משל תרומה מותר. והמירא דהתם דמי לגפייתא
 העיסה ואזלינן בחר השתא אפי' לקולא וכ"ש בחלה
 לחומרא, לא דמי דהתם מיהו קמת הוא וקמת נקמת
 מדומע ונתרבה ההתר וכל האסורין שרבה עליהן שוגג
 מותר ואעפ"י שטחן מויד נקרא שוגג לענין ביטול דלא

נחמין לנטל אלא לטחן ולאכול, כדאימא בירושלמי¹¹ חניא
 אף טוחן לכתחלה ומותר אמר רבי זירא שכן דרך כהנים
 שטוחנין מדומעות בנתיים כדי לאכול, כלומר כיון שהכהנים
 טוחנין המדומע בנתיים כדי לאכול הילכך אפילו ישראל
 טוחנין צמוד ומצטלו ואינו גראה כמתכוין לנטל. אבל בחלה
 ילפינן שיעור חלה מעריסותיכם כדי עיסת מדבר הילכך
 בעינן שיעור מעיקרא כעמר המן.

ועוד שאני דן החזונמי לומר דאפילו היה צו שיעור חלה
 מעיקרא, כיון שנילושה העיסה רק בני צנים בלא
 מערובת מים פטורה מן החלה. דמנ¹² עיסה שנילושה בני
 פירות חייבת בחלה. וגר' עלה בירושלמי¹³ ר' יוסי כרבי
 חנינא אמר דרבי אלעזר צר יהודה איש ברתוחא היא דתמן
 חמין עיסה שהוכשרה במשקה ונילושה בני פירות ונגע זה
 טבול יום רבי אלעזר צר יהודה איש ברתוחא אומר משום
 רבי יהושע פסל את כולה רבי עקיבא אומר משמו לא פסל
 אלא מקום שנגע *רשב"ל אומר מה פליגי בשהוכשרו.
 ולצטוף נילושה שמי פירות מחזורין להכשיר אבל אם נילושה
 ואחר כך הוכשרה אין מי פירות מחזורין להכשיר רבי חייה
 בשם רבי יוחנן אמר דרבי הכל היא אע"ג דר' עקיבא אומר
 חמין אין מי פירות מחזורין לטומאה מודה הכל שמתחילין
 לחלה רבא בשם רבי יהושע בן לוי אומר אין לך מחזור אלא
 שבעת המשקין בלבד. רבי יוסי בעי אין חימר לחלה או
 לטומאה אין חימר לחלה כ"ש לטומאה מה אית אמרת
 לטומאה הא לחלה לא רבי יונה פשיט ליה לחלה אי אמרת
 כ"ש לטומאה רבי יונה כדעמיה דחני רבי יונה צר שמעון
 בן יוחאי רבי שמעון אומר נאמר כאן חלה ונאמר להלן
 וחלה לחם שמן מה חלה שנאמר להלן עשויה בשמן אף חלה
 שנאמר כאן עשויה בשמן. ושמן אחד מו' משקין הוא. ודעת
 חלמידיך נוטה דהלכתא כרבי יהושע בן לוי ור' יונה ורבי
 יוסי צר חנינא לגבי דרבי יוחנן. דרביס יונה וברייתא דחנינא
 כר' שמעון בן יוחאי מסייעתן. וגם ר"ת ז"ל פסק¹⁴
 דהלכה בכל מקום כרבי יהושע בן לוי לגבי דרבי יוחנן
 והרבה צראיות. ובסדר תנאים ואמוראים כתב¹⁵ דהלכה
 כרבי יהושע בן לוי בכל מקום. הרי אין חלוק בין חלה
 לטומאה כרבי יהושע בן לוי ונמצא דלית הלכתא כסתמא
 דמתנימין במסכת חלה דאחיא כרבי אלעזר בן יהודה איש
 ברתוחא ודלא כרבי עקיבא, וק"ל הלכה כרבי עקיבא
 מחבירו וכ"ש מר' אלעזר בן יהודה איש ברתוחא דנראה
 דתלמידו הוה. הרי דנמי לפני מורי בקרקע ואם שגיחי
 מורי יקני משגיאות ויתכס לצנות נכאום.

2 מ"ו. 3 פאה פ"ד הלכה ג-ד (יח, ב). 4 דברים כד, יט. 5 מנחות נד, א. 6 לפנינו: רב ור' יוחנן. 7 לפנינו: לכמות. 8 לפנינו: רבה. 9 כנראה צ"ל או. 10 פ"ה מ"ט. 11 תרומות פ"ה ה"ג (מג, ב). 12 חלה פ"ב מ"ב. 13 חלה פ"ב ה"ג (נה, ב). 14 תוספות גיטין לט, א ד"ה הלכה, קירושין כג, א ד"ה ואיכא, חולין צז, א ד"ה אמר. 15 הוצאת בהנא פרנקפורט תרצ"ה ע" 16 אות כב.

גור הרא"ש - כלל שני אזה יז
 דברי רוב' ר' יצחק שלמה יוצא
 צר במשק
 מבין און בתנאי
 מבין יונגליה גשנין

כתאנים שחורות ולבנות, שהשחורות מעלות את הלבנות והלבנות מעלות את השחורות לרבי יהושע. ומשום שאם רצה טוחן ומתיר כדמפרש בירושלמי [שם ה"ז]. ובגדרסה על פי החבית רבי אליעזר אומר רואין אותן כאלו הן פרודות והתחתונות מעלות את העליונות [שם מ"ז].

[חלה פ"ג מ"א] שנוטל. וכן תולין משתפחה מחמת אפיה שכן דרכה של עיסה. אבל בשר. נבלה שמתמא במגע ואפילו אלף בזה אחר זה ויש בו עכשיו לרואים כשעור, אם נטהר הנוגע בזה והאי יש משום גזרת הרואים כדאמר מר.

תסד

תסג

→ **עוד** כתב מר [תשובה זו המשיך לתשובה תס"א] דאפילו אם היה בעיסה שיעור חלה מעיקרא פטורה כיוון שנלושה במי בצים לבד. דתנן בפ"ב של מסכת חלה [משנה ב] עיסה שנלושה במי פירות חייבת בחלה. וגרסינן עלה בירושלמי [שם ה"א] רבי יוסי ברבי חנינא אמר רבי אלעזר בן יהודה איש ברתותא הוא, דתנינן תמן [מבול יום פ"ג מ"ד] עיסה שנלושה במשקה והוכשרה במי פירות ונגע בה מבול יום, רבי אליעזר איש ברתותא אמר משום רבי יהושע פסל את כוליה, ר' עקיבא אמר משמו לא פסל אלא מקום מגעו. רבי חייא בשם רבי יוחנן דברי הכל היא, ואע"ג דרבי עקיבא אמר תמן אין מי פירות מחברין לטומאה מודה הוא שמי פירות מחברין לחלה. ר' אבא בשם רבי יהושע בן לוי אין לך מחבר אלא שבעת המשקין. רבי יוסי בעי מה איתמרה לחלה או לטומאה, אין תימר לחלה כ"ש לטומאה, אין תימר לטומאה הא לחלה לא. רבי יונה פשיט ליה לחלה איתמרה וכ"ש לטומאה. רבי יונה כדעתיה, דרבי יונה תני בהבי ר' שמעון בן יוחאי ר' מרפון אומר נאמרה כאן חלה ונאמרה להלן ויקרא ה, כון וחלת לחם שמן מה חלה שנאמרה להלן עשויה משמן אף חלה שנאמר כאן עשויה בשמן ושמן אחד משבעת המשקין הוא. ונראה דהלכה כרבי יהושע בן לוי ורבי יוסי ברבי חנינא ורבי יונה לגבי רבי יוחנן דרביים גינהו, ובריייתא דרבי שמעון בן יוחאי מסייעתו. ור"ת ז"ל [בתוס' ע"ז פה, א ד"ה חזא] פסק כרבי יהושע בן לוי לגבי רבי יוחנן בכל מקום. וכן בסדר תנאים ואמוראים [ס"ו כג].

עוד נשמר מר [המשיך לתשובה תס"א] מדהויא דאמרינן בפרק חמישי של מסכת תרומות [מ"ט] סאה תרומה שנפלה למאה ופחנן ופחתו, כשם שפחתו חולין כך פחתה התרומה ומותר. נפלה לפחות ממאה ופחנן והותרו, כשם שהותרו החולין כך הותרה התרומה. ואם ידוע שהחטים של חולין יפות משל תרומה מותר. והותרה דהתם דומיא דנפיחת העיסה, ואולינן בתר השתא אפילו לקולא וכ"ש בחלה לחומרא. ופריק מר דלא דמי דהתם מיהא השתא קמח הוא וקמח בקמח מדומע ונתרבה היתר, וכל האיסורין שריבה עליהן שוגג מותר. ואע"פ שפחנן מויד נקרא שוגג לענין בטול, דלא נתכוין לבטל אלא לטחון ולאכול. וכדאיתא בירושלמי [תרומות פ"ה ה"ג] אף טוחן לכתחלה ומותר שכן דרך כהנים פוחנין מדומע בבתייהם.

תשובה ראיתי דברייך טובים ונכוחים, אלא שעור יש לי בזה. שלפי שהחמירו בתרומה ואסרו עד מאה וסמכוהו אקרא ירושלמי שם פ"ד ה"ח הקלו בה במקומות שלא להחמיר עליה כל כך. וכגון [חולין צו, א] קדרה שבשל בה תרומה לא יכשל בה חולין ואם בשל בנותן טעם, ונותן טעם היינו ששים. וכן הקלו בשאינו מינו, וגם כאן הקלו לבטל בשטחן ורואין כאילו של חולין היו מרובין בשעת נפילה או כפי שנפלו חולין בשוגג לאחר מכן. והיינו דלא תני הכין ברישא, דתנן נפלה למאה וטחנן ופחתו כשם שפחתו חולין כך פחתה תרומה ומותר, ולא תני בה ואם ידוע שהחטים של תרומה יפים אסור אני אומר של חולין פחתו ושל תרומה לא פחתו. ואל תשיבני שזו כבר אמרוה כמה ששינו שם בפרק חמישי [מתרומות מ"ח] סאה תרומה שנפלה למאה ולא הספיק להגביהה עד שנפלה אחרת הרי זו אסורה. דהתם שאני שנפלה שם אחרת ממש בעינה, דאי לא ליתני הותרו של תרומה וכל שכן נפלה לתוך אחרת אלא שבתרומה שהחמירו בה מצד אחד הקלו בה מצדדים אחרים כדי שלא להחמיר עליה כל כך. וכמו שהקלו [שם פ"ד מ"ח] רבי יהושע ורבי אלעזר

→ **תשובה** מסתברא לי דסתמא דמתני' עדיפא מבריייתא דר"ש בן יוחאי. ועוד דבריייתא לא תני בהדיא כרבי יונה, אלא דרבי יונה הוא דמפרש לה הכין מדעתיה וכדקאמר רבי יונה כדעתיה, כלומר אויל לטעמיה דמפרש הא דרבי שמעון בן יוחאי דוקא בשמן שהוא אחד משבעת

ע"ג גושא חק א

יוחנן. ועוד דהא איכא רבי חייא דאמרה משמיה דרבי יוחנן והוה להו רבי יוחנן ורבי חייא לגבי רבי יונה ורבי יוסי ואין כאן רבים לגבי רבי יוחנן ורבי חייא. והילכך לא דחינן מתני' דעיסה שנילושה במי פירות מהלכתא מדעתיה דרבי יונה, כך דעתי נוטה.

תמח

עוד כתב מר [המשך תשובה לרא"ש, וראה בשו"ת הרא"ש כ"ז ב ס"י טו שם הובאה השאלה] מדה המחוקקת חמשת רבעים אם מודדין בה לחלה מפופה או מחוקקת, דכיון דמעריתת מדבר ילפינן לה ומדדו תמן בעומר וטוחנין אותו ברחים כמתמא נתוסף הרבה. גם כן היה לנו לשער ולהצריך קמח הנטחן מחמשת רבעים תבואה, ויהיה פירוש חמשת רבעים — הבא מחמשת רבעים תבואה. ואם יגדשו המדה ניהא מפי כי ספק ברכה לבטלה איכא.

תשובה אם כדעתיה דמר אי אפשר לעמוד על שיעורו, דמאן לימא לן כמה היה מתרבה המן, ובודאי אין לך תבואה יפה כמן. וכל מין ומין מתרבה לפי מינו, ואין רבוי השעורים כרבוי החטים ואין רבוי הרעות כיפות שכמין בעצמו. ונחת דברך לשעורין ואינו. ועוד שנפרש מה שאמר בכל מקום ששערו בחמשת רבעים תבואה שתכיל אותה מדה של חמשת רבעים. ועוד דאי משום ברכה הוה ליה תומרא דאתי לידי קולא, דלעתים דלא הוה ליה אלא חמשת רבעים קמח לבד ופטר להו מחלה וקא אכיל בטבלא, וכההיא דאמרינן בקדושין פרק האיש מקדש מ"ג [מ. ב] גמ' התקדשי לי בתמרה זו גבי המפריש חלתו קמח. ועוד דאתי לידי קולא בכי הא ללוש עיסה מרובה. אלא אין לך בו אלא חמשת רבעים קמח שבשיעור העומר אמרה תורה לא בשעור קמח הבא מחמשת רבעים תבואה.

תסו

עוד כתב מר [תשובה לרא"ש, ראה שו"ת הרא"ש כ"ז ב ס"י יז השאלה במלואה] חתיכת בשר שנמלחה בכ"ז שאינו מנוקב ומקצתה בתוך הציר ומקצתה חוץ לציר, אם מותר שחוף לציר אם לאו, לפי שיש מי שכתב לאפור הכל. ואומר כי מעשה היה לפני ר"ת

המשקין, אבל אי לאו רבי יונה איכא למימר דלאו דוקא, אלא משום דכתב [במדבר טו, כ] ראשית עריסותיכם וסתם עריסות נילושות במים ולא בשאר משקין הוה אמינא דוקא מים, אתא רבי שמעון בן יוחאי משום רבי טרפון למימר דאפילו בשאר משקין משום דנאמר כאן חלה ונאמר להלן חלה. וחלת שמן לאו דוקא אלא אפילו נילוש שלא במים, דהא עיסה שנילושה בשמן כתב בה חלה, וה"ה שנילושה בכל שאר משקין ושלא במים. ורבי יוחנן נמי אמר לך הכין ולא כדעתיה דרבי יונה. ורבי טרפון כמתני' דמתני' תני דעיסה שנילושה במי פירות חייבת בחלה כי היכי דלא תימא דוקא שנילושה במים כסתם עריסות, והיא היא דאשמעינן ר' טרפון ולא שמן דוקא כדאמרן. דאי לא הגע עצמך אי רבי טרפון דוקא קאמר ולמעוטי שאר מי פירות, אם כן אפילו נילוש ביין וחלב כממקום שלמד וחלת לחם שמן דהתם דוקא שמן ולא באחד משבעת המשקין האחרים. וכיון שבא מכאן למעט אף אנו נמעט כל שאר המשקין בין כל שאר מי פירות בין כל שאר שבעת המשקין כההיא דוחלת שמן שאנו למדין ממנה. אלא ודאי רבי טרפון לא למעט כל שאר המשקין בא אלא לרבות נלושה בשאר המשקין כנילושה במים.

והא דאמר מר דרבי יהושע בן לוי פליג אדרבי יוחנן, וכל רבי יהושע בן לוי ורבי יוחנן הלכה כרבי יהושע בן לוי. הגאונים לא פסקו כן אלא הלכה כר' יוחנן. ויעיד על זה ריחיה חלא וטעמיה (חלא) [חמרא] דאיפליגו בה רבי יהושע בן לוי ורבי יוחנן [כ"ז צו, א] גבי הכודק את החבית להיות מפריש עליה והולך ואחר כך נמצא חומץ, דרבי יוחנן סבר התם ריחיה חלא וטעמיה חמרא, ורבי יהושע בן לוי סבר ריחיה חלא וטעמיה חמרא חלא. וקיי"ל כר' יוחנן דהא איפליגו בה נמי אביי ורבא בעבודה זרה בפרק השוכר [סו, ב] בחמרא לגו חלא, דאביי אמר במשהו ריחיה חלא וטעמיה חמרא חלא כרבי יהושע בן לוי, ורבא אמר בנותן טעם ריחיה חלא וטעמיה חמרא חמרא כרבי יוחנן. ואביי ורבא הלכה כרבא. ועוד דרבי יהושע בן לוי לא פליג בהדיא אדרבי יוחנן אלא לדעתיה דרבי יונה דפשיט ליה לרבי יוסי דלחלה איתמרת, אבל רבי יוסי מספקא ליה ואמר לך רבי יוחנן כדעתיה דלטומאה איתמרת ולא לחלה.

ומאי דקא אתי ליה למימר משום דרבי יונה ורבי יוסי הוה להו תרי לגבי ר' יוחנן, למאי דקא אמרת לית ר' יוסי פליג דאיהו ספוקי מספקא ליה ואילו שמעה להא דרבי יוחנן דאמר לטומאה איתמרת ולא לחלה הוה מקבלה טפי מדעתיה דרבי יונה. ועוד דרבי יונה ור' יוסי תלמידי רבי יוחנן הוה ולית הלכתא כותיהו לגבי ר'

ינו אלא כשלא היטה דעתו מחלה לבטלו ולטנוגו אלא לנמלך לעשותה סופגין ולפוקי נפשיה מפלוגתא לא היה אוכלה וך הסעודה ועיין באורח חיים סימן קס"ח (קמט): ז וכו'. צפרק כ"ד מצרכין (דף ל"ו:) וע"ל [באורח חיים] טז בסיומן קס"ח (קמט):

ז עיסה ברותחין וכו'. ז פרק קמא דחלה המעיסה יטה פליגי בה בית שמאי ! ומפרש צפרק כל שעה (דף ע"ה) קמח על גבי רותחין רותחין על גבי קמח ואסיק צמרווייהו חייבין בחלה כי פיייה צמור אכל צאלפס וכבר נתבאר דצאלפס נמי וורה אלא צמבעטלה צו צמים משקים אכל בלא מים ובלא דינו כאילו אפייה צמור בה וכן הם דברי רבינו: ה שנילושה במי ביצים זיין וכו'. משנה ר"ט פרק ה עיסה שנילושה צמי פירות זלה והכללת צידים מקואצות זי פירות כל שאינו משענה דהיינו זין דבש דבורים שמן

עליה ברכת המוציא אחר שנתכשלה או נטגנה (ח) וגם לא היה אוכל אותה בלא המוציא אלא היה מברך על לחם אחר המוציא ואחר כך היה אוכלה: ה טריחא והיא עיסה שבלילתה רכה ושופכין אותה על הכירה ומתפשט עליה ונאפית פטורה אבל אם יש בכירה גומא ושופכין אותה להוכה חשוב לחם וחייב. בצק שאופין אותו בשפוד ומושחין אותו בביצים או בשומן או במי פירות פטור: ו-ז לחם העשוי לכותה ומייבשין אותו בחמה פטור במה דברים אמורים בלמודין (ט) פירוש שלא ערכו ועשאו כצורת לחם אבל כעבין ין פירוש שערכו ועשאו צורת לחם חייב: ח (י) חלט עיסה ברותחין בין שנתן הרותחין על גבי הקמח או שנתן הרותחין חייבת בין שנאפה בתנור או באילפס בלא משקין: ט (יב) עיסה שנילושה במי ביצים (יב) או ביין (כ) או דבש בלא שום מים כתב הרמב"ם שחייבת חלה (ה"ט):

דס מים אלא כגון מי ביצים מי מוחים מי רימונים וכל שס לוי הוה ליה מי פירות ואחא לאשמועינן דאף על פי זת אינם מצרכין העיסה יפה חיבור הוא לחלה ולפי שמי ינם מכשירין דאינו מביא לידי הכשר אלא אחד מו' משקים צפרק צמחא דמכסת מכשירין (מ"ד) לפיכך נאכל צידים והרמב"ם צפרק ו' כתב וז"ל עיסה שנילושה צין או שמן או מים רותחין וכו' כל אלו חייבין בחלה עכ"ל וז"ע דנראה דכך מה שכתב רבינו צממו דנילושה צמי ביצים חייבת בחלה ימצ"ם לא הזכיר אלא זין או שמן או דבש שהן מו' משקין ז פרק ז' דחלה איחא דפליגי בה רבי יוחנן קאמר דאפילו גא צמכסת טבול יוס פרק ג' דקאמר דמי פירות צעיסה ור לטומאה מודה הוא דמי פירות מצברים לחלה ורבי יהושע זיג ואמר דאין לך מחצר מכולם אלא ז' משקים בלבד והשתא דסבירא ליה להרמב"ם דאפילו מי פירות הו חיבור לחלה זט זין ושמן ודבש שהם מו' משקים הו ליה לאשמועינן רבי אלעזר צר יהודה איש צרתמא ופליג עליה רבי עקיבא וקיימא לן (עירובין מו): כרבי עקיבא מחצירו אם כן אין הלכה פרישה

ז-י עיסה שנילושה במי ביצים או ביין או דבש וכו' כתב הרמב"ם שחייבת בחלה. צפרק ו' מהלכות צבורים (סס) כתב עיסה שנילושה צין או שמן או דבש אם אפאה וכו' חייבת בחלה והיא סתם משנה צפרק ז' דחלה (מ"ג) עיסה שנילושה צמי פירות חייבת בחלה. והרא"ם כתב צהלכות חלה (סס) דאיחמר צירוסלמי (פ"ג ה"א) אמר רבי יוסי צר חייגא רבי אלעזר איש צרתמא היא דחנין חמן (טבול יוס פ"ג מ"ד) עיסה שהוכשרה צמסקה ונילושה צמי פירות ונגע בה טבול יוס רבי אלעזר צר יהודה איש צרתמא אומר משום רבי יהושע פסל את כולה רבי עקיבא אומר משמו לא פסל אלא מקום מגעו רבי חייא צגם רבי יוחנן אמר דברי הכל היא אף על גב דאמר רבי עקיבא חמן אין מי פירות מצרכין לטומאה מודה הוא הכא שמי פירות מצברים לחלה רבי חייא צר אצא צגם רבי יהושע כן לוי אומר אין לך מצצר (מכילת) כא אלא ז' משקין בלבד רבי יוסי צעי מה את אמרת לחלה או לטומאה וכו' נראה אף על גב דסתם לן רבי הכא דעיסה שנילושה צמי פירות חייבת בחלה כיון דאמוראי סברי דמי פירות אין מצברים לחלה ומוקמי הך רבי אלעזר צר יהודה איש צרתמא ופליג עליה רבי עקיבא מחצירו אם כן אין הלכה פרישה

הן ולא פליג אלא צמי ביצים לחוד כדאיחא צהלכות קטנות של חלה. מורי ורבי (סס). ובית יוסף כתב דאף על גב דאינו צמכסת הרמב"ם שצדינו מכל מקום סבירא ליה הכי ע"ש: (יב) או ביין או דבש וכו'. אף על גב דעיסה הנילושה מדבש נקרא לחם הנה צביטין ואין מצרכין עליו המוציא וקיימא לן כל שאין מצרכין עליו המוציא אינו חייב מכל מקום הו גס זה מצרך עליו המוציא כשקבע סעודתו עליו ועיין מ"ש באורח חיים סימן ק"ע כן דומה לזה:

לא היה אוכל אותה בלא המוציא. דלר"ם הוא לחם גמור. (ט) פירוש שא ערכו ועשאו כצורת לחם. אלא צלמא כדאיחא הלשון צמועד קטן (יב) עושה למודין לכסות הסור. ז ורבי (סס): (י) חלט עיסה ברותחין וכו'. פירוש ודעתו זין דאפיה לחם קרינן בה: (יא) עיסה שנילושה במי ביצים צ"ם ראייה ואין כתוב צ אלא זין ודבש ולא מי ביצים ואם כן הוא הרמב"ם זין והרא"ם לא פליג אין ודבש דלענין חלה משקין

הן ולא פליג אלא צמי ביצים לחוד כדאיחא צהלכות קטנות של חלה. מורי ורבי (סס). ובית יוסף כתב דאף על גב דאינו צמכסת הרמב"ם שצדינו מכל מקום סבירא ליה הכי ע"ש: (יב) או ביין או דבש וכו'. אף על גב דעיסה הנילושה מדבש נקרא לחם הנה צביטין ואין מצרכין עליו המוציא וקיימא לן כל שאין מצרכין עליו המוציא אינו חייב מכל מקום הו גס זה מצרך עליו המוציא כשקבע סעודתו עליו ועיין מ"ש באורח חיים סימן ק"ע כן דומה לזה:

פרישה

דעובר בכל חשנית לדין שכולה גשופת משום הכי היה מצוה בו רבי לאיצא שנתחבר חלה וכו' וי"ל דבר חסיד לייחוד רבא זלתי חסיד חסיד חסיד

כסמס משנה זו אף על גב דרבי יוחנן סבר דרבי עקיבא מודה דמי פירות מחברים לחלה הא פליגי עליה רבי יוסי בר רבי חנינא ורבי יהושע בן לוי ורבי יונה וצרייתא דרשב"י מקיימת גו"ם ר"מ פסק דהלכה כרבי יהושע בן לוי לגבי רבי יוחנן [וכו'] לכן יש לומר שלא ללוש עיסה נמי צליים לצדו ולא מערובת מיס כדי ללאת מן הספק על חיוב חלה עכ"ל: ורבינו כתב בשם הרמב"ם דשילושא נמי צליים חייבת בחלה ואין זה מפורז בדבריו בנוסחאות שלנו שלא הזכיר אלא יין ושמן ודבש ואפשר שנסתמס הרמב"ם שצד רבינו היה כתוב מי צליים צהדיא ודאי טעות סופר הוא דאם כן לא היה לו להרמב"ם לומר עוד יין ושמן ודבש ועוד דלמה לו להרמב"ם לשנות לשון סמס משנה דנקטת מי פירות ולכתוב במקומו מי צליים וכו' דלמה כתב בלא שום מים דמשמע דצין ודבש נמי קאמר בלא שום מים והא דלא יתא דהלל יין ודבש דינס כמו מים דמחבר העיסה לצדי הכל כדפרשית ודומק הוא לומר דמה שכתב בלא שום מים אינו חוזר איין ודבש דסמין ליה אלא קאי אמי צליים בלמוד שהזכיר בחלת דבריו ועוד שכתב וא"ל

בחלה (א) ואדוני אבי הרא"ש ז"ל היה מסתפק בדבר וכתב וטוב ליהרר שלא ללוש עיסה במי ביצים לבדן בלא תערובת מים (ב) כדי לצאת מידי ספיקא:

פרטי רמזי דינים המבוארים בזה הסימן

סימן של

[א] עיסת בכרי שלשה ישראל או של ישראל שלשה נכרי: נתן הנכרי לישראל עיסה כמתנה: [ב] עיסת השותפין חייבת: [ג] ישראל שהוא שותף עם הנכרי: [ד] נכרי שהיה לו עיסה ונתגייר: [ה] שני גרים שעשו שני קבין בשותפות וחלקום ונתגירו והוסיף כל אחד על שלו: [ו] אם היתה העיסה של ישראל וגוי והוסיף כל אחד על שלו: [ז] הפקיר עיסתו וחזר וזכה בה: [ח-ט] העושה עיסה לכהמה וחיה פטורה וזין עיסת הכלבים: הלוקח מהנתחם או מבעל הבית והמתארח אצלו:

א (א) עיסת נכרי פטורה אפילו לשה לו

קאי אמי צליים בלמוד שהזכיר בחלת דבריו ועוד שכתב וא"ל היא מסתפק בדבר וצדי הר"ש מפורש דלא היה מסתפק אלא נמי צליים שאין מו' משקים וכדמסקין לכן טוב לומר שלא ללוש עיסה נמי צליים וכו' ואי לא מסתפינא היינו אומר דמחלף לו לרבינו הגי מי פירות דתנן גבי חלה נמי פירות דלמה (פסחים לה): דהתם כל מיני משקין ה"ל בכלל מי פירות דלמה (פסחים לה): דהתם מערובת מים כמו שכתב רבינו באורח חיים סימן תס"ב (חו) וחשב שגם גבי חלה כל משקין הוי בכלל מי פירות וליתא דהיי מי פירות דלה אינן אלא שאר מי פירות שאין מו' משקין וכדמסקין ונחללת בדים מסומות ואי איתא דמיירי נמי צו' משקין הלא אינה דוקא מכשרין ולא שאר משקין: ודענין הלכה כיון דהרא"ש מסתפק אף על גב דהרשב"א בשו"ע שהשיב להרא"ש כתב שענתו נוטה להורות כסמס משנה דעיסה שנילושה נמי פירות חייבת בחלה הלא הרא"ש גם לאחר שראה תשובת הרשב"א הסכים בפסקיו שלא ילושו נמי צליים בלא תערובת מים והרמב"ם לפי הנראה לע"ד מדבריו הוא גם כן מסתפק הכי נקטינן ולפיכך למחלה לא ילוש נמי צליים או שאר מי פירות בלא תערובת מים ואם לש יפירש חלה בלא זרעה ואם יש לו עיסה כשיעור שלא הורמה ינית עיסה זו שנילושה נמי פירות אלא עיסה שלא הורמה חלתה ויפירש חלה מעיסה שלא הורמה חלתה גם על זו שנילושה נמי פירות וכל זה

ועוד דצרייתא לא תני צהדיא כרבי יונה וכו' והאריך בדבר וסוף דבריו הילכך לא דמינן מתניתין דעיסה שנילושה נמי פירות מהלכתא מדעתיה דרבי יונה. ולענין הלכה כיון שהרמב"ם והרשב"א מסכימים לדעת אחת הכי נקטינן: כתב סמ"ק בסימן (רי"ח) [רי"ט] רבינו נתנאל היה מקפיד נמי צליים כשהיו לשים העולם שיעור חיוב חלה מפני שהיא פטורה שמי פירות אין מכשרין ומה יעשה מחלתה (ע"ל) דאף על גב דעכשיו שאין לנו מי טהאת אין אדם טהור מטומאת מים מכל מקום כיון שנילושה צליים שלא הוכשרה בשום משקה אינה מקבלת טומאה ואם כן מה יעשה מחלתה לשרפה אינו יכול כיון שהיא פטורה וגם לאכלה אינו יכול כיון שאין רובן טהורים ומיהו היה יכול ליתנה לכהן קטן כדאיתא בצבורות (כז) עכ"ל. וכיון לערב עם הביצים מים או יין או שמן יזה או דבש דבורים כדי שתהא מוכשרת על ידיהם והוי ליה חלה טומאה ונשרפת: [

ובו ירושלמי (חלה פ"א ה"ד) קמה קלי טעמא בלא חיוב רבי יוסי בשם רבי יוחנן והוא שאפיין וכתבו הרשב"א בפסקי חלה

שלו (שער א) ופסקו הרמב"ם בפרק ו' (הי"ב): של פרטי רמזי דינים המחודשים המבוארים בזה הסימן

א (א) עיסת נכרי פטורה אפילו לשה לו ישראל. משנה (ה)

גלה כמו שפירש בית יוסף בצדי הרמב"ם גם לא כמו שכתב לפסוק כהרשב"א ודו"ק: כתב סמ"ק בסימן רי"ח על עיסה שנילושה צליים כיון דאין העיסה מוכשרת לקבל טומאה אם כן חלתה טהורה ואסור לשרוף אותה וצריך ליתנה לכהן קטן ולכן יש לומר דאין ללוש נמי צליים או שאר מי פירות בלא תערובת מים או יין ושמן ודבש ואף על גב דאם לתת אח המיטע קודם שנטחנו נכשרו ונטמאה זעיסה אפילו הכי איכא ספק דלמה לא לתת אח המיטע ולא הוכשרו מעולם על כן אין לשרוף חלתה אלא יתנו אותה לכהן קטן אם ילוש נמי פירות בלא תערובת מים או נמי יצרך אותה אל עיסה אחרת ויפירש מעיסה אחרת גם על זו וכדפרשית לעיל בסמוך:

א עיסת נכרי פטורה אפילו לשה לו ישראל. משנה (ה)

פרישה

(ג) וא"א הרא"ש ז"ל היה מסתפק בדבר. ר"ל נמי צליים משום דאיכא פלוגתא אי מכשרין לענין טומאה ותלה ועיין בבית יוסף: (יז) כדי לצאת מידי ספיקא. ואם לש נמי צליים דאין מכשרין להול וטומאה אי אי

גלה כמו שפירש בית יוסף בצדי הרמב"ם גם לא כמו שכתב לפסוק כהרשב"א ודו"ק: כתב סמ"ק בסימן רי"ח על עיסה שנילושה צליים כיון דאין העיסה מוכשרת לקבל טומאה אם כן חלתה טהורה ואסור לשרוף אותה וצריך ליתנה לכהן קטן ולכן יש לומר דאין ללוש נמי צליים או שאר מי פירות בלא תערובת מים או יין ושמן ודבש ואף על גב דאם לתת אח המיטע קודם שנטחנו נכשרו ונטמאה זעיסה אפילו הכי איכא ספק דלמה לא לתת אח המיטע ולא הוכשרו מעולם על כן אין לשרוף חלתה אלא יתנו אותה לכהן קטן אם ילוש נמי פירות בלא תערובת מים או נמי יצרך אותה אל עיסה אחרת ויפירש מעיסה אחרת גם על זו וכדפרשית לעיל בסמוך:

א עיסת נכרי פטורה אפילו לשה לו ישראל. משנה (ה)

פרישה

(ג) וא"א הרא"ש ז"ל היה מסתפק בדבר. ר"ל נמי צליים משום דאיכא פלוגתא אי מכשרין לענין טומאה ותלה ועיין בבית יוסף: (יז) כדי לצאת מידי ספיקא. ואם לש נמי צליים דאין מכשרין להול וטומאה אי אי

(ז) במי פירות שאינם משבעה משקים. פירוש כגון מי גלים, שהם אינם מכשירים את המאכל לקבל טומאה, ואם ילוש שיעור חלה מה יעשה מחללה, לשרפה אינו יכול כיון שהיא טהורה ואין שורפין קדשים טהורים, ולאכלה אינו יכול לדונן בחזקת טמא ממימים.

ח שגלושה במים רותחין כו'. דאף על גב דחלמיה מעיקרא, כיון דהדר אפייה בתנור בלא משקין למס קרינן ציה: זו חייבת כו'. והרא"ש (ה"ק, חלה סימן ג' שו"ט ג' ב' סימן ד') פוטור, וכן הכרענונה (חלה פ"ב משנה ג' ד"ה עיסה) מתחמק בדבר, לכן יש להפריש בלא צרכה. או אם יש לו עיסה שלא

הורמה, יניח עיסה זו שגלושה צמי פירות אלל עיסה שלא הורמה חלחה, ויפריש חלה מעיסה שלא הורמה חלחה גם על זו שגלושה צמי פירות: 7 י יש ליוזרה

מללושה במי פירות. או מי גליס, כל שאינו משבעה משקין כו'. דאף על גב דפסק המחבר בסמ"ך (פ"ק ט' דחייבת חלה מכל מקום לא ידענו מה יעשה בחלחה, דאף על גב דכלנו עכשיו טמאי מת מכל מקום חלה זו טהורה, דלא הוכשרה לקבל טומאה כיון שגלושה צמי פירות, ואם כן חלה זו טהורה היא ואסור לשרוף חלה טהורה, ולאכלה גם כן אי אפשר כיון שהיא טהורה ואנו רוצין טמאים וטמא אסור לאכול מרומה טהורה, ויערך לימנה לכהן קטן. הלכך לחלחה אסור ללוש, רק כשיערב בהן אחד משבעה משקין כדי שיוכל לשרפה. וכן הוא מבואר בסמ"ך (סימן רע"ו) וז"ל (עמוד ג' ד"ה חמ"ב). ועיין ברמב"ם בהלכות טומאת אוכלין (פ"ח) מה הן הדברים שאין מכשירין לקבל טומאה, שגלגל שבהן אסור ללוש: יא אלא אם כן יערב. ונראה לי שדוקא יערב בשעת לישה קודם שחל חיוב חלה, אבל אחר שלש שעות יערב ויניח עיסה על דם מים, וסימנך י"ד שח"ט ד"ס (נאו"מ שם סעיף ד').

י. משנה ו' פרק קמא דחלה וכינת הלל, וכרבי יהודה אמר שמואל וכו' פסקים דף ל"ז ע"ב דביית הלל מחייב בתרומהו (נמו"ס ס"ג; רא"ש ה"ק שם סימן ג' ודלמרינן ביבמות מ, ב).

יא. משנה ב' פרק ב' דחלה וכן כתב הרמב"ם בפרק ו' (שם; שו"ט דהש"ס ח"א סימן חמ"ב).

יב. טור (עמוד ג' כ"ט) אצ"ו הרא"ש (ה"ק שם) משום דמתקפא ליה מאלתר דלמוראלי שם גירושלמי (נהלכה א' יב, א-ב) לא סברי הכי ומיקץ להן מתמימן כרבי אלעזר בר יהודה איש צדמתא ופליג עליו רבי עקיבא וזנן קיימא לן (ערוגין מ, ב) כרבי עקיבא מהבבלי. (סימן סי' ד"ה)

יג. (שם רבינו נתנאל) (סימן סי' ד"ה) פירוש כיון שהיא טהורה:

יח. משנה ב' פרק ב' דחלה וכן כתב הרמב"ם בפרק ו' (שם; שו"ט דהש"ס ח"א סימן חמ"ב).

יט. משנה ב' פרק ב' דחלה וכן כתב הרמב"ם בפרק ו' (שם; שו"ט דהש"ס ח"א סימן חמ"ב).

ציונים לרמ"א עם ציונים מהש"ך

(א) סעיף ד: (ב) ב"י (עמוד ג' ד"ה חמ"ב) בשם (סמ"ג) (סמ"ק) (סימן רע"ט): (ד) סעיף ה:

הגהות והערות

(ד) חובת שסימנך... לקבל טומאה מקורו כנ"ו ס"ק א:

ר"ה קרי כלאימא צנכרות (מ, א), כן כתב סמ"ך (סימן רע"ט). על כן יערב עממה אחד משבעה משקים, סימנך י"ד שח"ט ד"ס (נאו"מ סימן קנח סעיף ד'), ואז יהיה מוכשר לקבל טומאה:

שאינם משבעה משקים יא אלא אם כן יערב עממה אחד משבעה משקין: הגה ועיין באורח חיים סימן קנ"ח (ב' גארתו יב מה הם השבעה משקין) ואם עבר ולש בלא שבעה משקין לא ישרוף (י' החלה חלה ימן אוחה ילכהן קטן כמו שנכתב לעיל סימן ש"ב י"ז):

מקום חלה זו טהורה, דלא הוכשרה לקבל טומאה כיון שגלושה צמי פירות, ואם כן חלה זו טהורה היא ואסור לשרוף חלה טהורה, ולאכלה גם כן אי אפשר כיון שהיא טהורה ואנו רוצין טמאים וטמא אסור לאכול מרומה טהורה, ויערך לימנה לכהן קטן. הלכך לחלחה אסור ללוש, רק כשיערב בהן אחד משבעה משקין כדי שיוכל לשרפה. וכן הוא מבואר בסמ"ך (סימן רע"ו) וז"ל (עמוד ג' ד"ה חמ"ב). ועיין ברמב"ם בהלכות טומאת אוכלין (פ"ח) מה הן הדברים שאין מכשירין לקבל טומאה, שגלגל שבהן אסור ללוש: יא אלא אם כן יערב. ונראה לי שדוקא יערב בשעת לישה קודם שחל חיוב חלה, אבל אחר שלש שעות יערב ויניח עיסה על דם מים, וסימנך י"ד שח"ט ד"ס (נאו"מ שם סעיף ד').

ערך פ"ח למהריק"ש

סוף סעיף י (אחד משבעה משקין). עיין טור אורח חיים סימן קנ"ח (פ"ק ד'): עבר ולש בלא אחד משבעה משקין ונתן החלה לכהן קטן. ונראה לי דהיינו נמקום שאין לומחן המטיס נמיס:

הגהות רעק"א

שכתב (א) (ש"ע סעיף י) אלא אם כן יערב עממה. עיין בשער המלך (פרק ו' הלכה ד') (ב) מהלכות נכרות עמוד מה ד"ה ועיין) דלס מערב מים נעפה אחת סג, אבל אם מערב נכרות משבעה משקין נעין שהיה הרוכ מהם, ע"ש:

לפסק הג"ל דקיימא לן כרבי יוחנן ודלא כחכמים, מדרשתמו ולא חילקו בין הרתיח כו'. (יב) בלא משקין. כנזכר לעיל סעיף ב': (יג) ופנין מן עיסה כו'. מתניחין (חלה) פרק ב' (משנה ב). ואף שדחאה הרא"ש בפירושו (למשנה שם ד"ה חייבת) ובפסקיו (ה"ק, חלה שם) מהלכה מפני הירושלמי (שם הלכה א' יב, א) הביאו ה"ר שם (י"ה עיסה), רבי יוסי בר חנינא אמר דרבי אלעזר בן יהודה איש צדמתא היה כו', וקיימא לן (ערוגין מ, ב) כן כרבי עקיבא מחבירי, וכן סבירא ליה לרבי יהושע בן לוי וקיימא לן (תוספות ענהה וזה לה, א ד"ה חזא) הלכה כרבי יהושע בן לוי, וכן כתב (הרא"ש) בתשובותיו (כלל ב סימן יח) להרשב"א, אבל הרשב"א (שו"ת ח"א סימן חסד) השיב לו שחזק לרחות שחזקין, וכמה אמרתי סבירא לתו שם (בהש"ל) במתנתחין, ע"ש: (יד) (פ"ק ד' י"ז) עיסה זו יש ליוזרה כו'. משום שלא יוכל לשרוף אם לא הוכשר הקמח, והוא שכתב (בהגה) ואם עבר כו'. ועיין סימן של"א סעיף י"ט בהג"ה:

פתחי תשובה

(ב) חייבת בחלה. עיין באר היטב (סי' ט) (בשם ש"ך). ומה שכתב או אם יש לו עיסה שלא הורמה כו', עיין בספר לבושי שרד (החוש דעים ליו"ד סי' סד) שכתב דרברי הש"ך בזה צ"ע, דמשמע שר"ל עיסה שיש בה שיעור חלה ויפריש חלה בכרכה לפטור שניהם, וזה אינו, דשמא אינה חייבת בחלה והוא היה מהחזיב על הפטור. ולכן מסיק (סימן קנא) דאסור להפריש עליו מעיסה אחרת, אלא אם יש לו עיסה שאין בה שיעור חלה יכול לצרפה עם עיסה זו ומפריש חלה בלא ברכה מאיזה מהם שירצה, ע"ש. ובגליון יו"ד של ארזני אבי זקני הרב הגאון מה"ר נפתלי הירץ זצ"ל כתב דהא דפותר הרא"ש (ה"ק, חלה סימן ג') שו"ה כלל ב סימן יח היינו במי פירות שהם חוץ משבעה משקים, אבל בשבעה משקין ודאי חייב כרמשמע בירושלמי (חלה פ"ב הלכה א' יב, ב) וברא"ש (גם) ובתשובת הרשב"א (ח"א) סימן תס"ד. ובספר בית הלל לא דק, ע"ד. (ג) בספר לבושי שרד נמשך אחר דברי בית הלל אלו. ולכאורה גם מלשון הטור (עמוד צ"ב) משמע כן, אך באמת זה אינו, כמבואר למעין בלשון הב"י (עמוד

צ"ד עיסה) ובירושלמי שם, ועל כרחק מה שכתב הטור (עמוד צ"ב) וארזני אבי הרא"ש י"ל היה מתחמק בדבר לא קאי על יין או דבש, רק על מי ביצים לחדו, ועיין באר הגולה אות ל' (נאו"מ ד"ה י"ק). וכן כתב ארזני אבי זקני בתשובת פנים מאירות חלק א' (ריש) סימן ס"ח דעיסה הנלושה בדבש חייבת בחלה אליבא דכולי עלמא כיון שהוא משבעה משקים, והא דאמרו (חלה פ"א משנה ה) (לעיל סעיף א') הורבשנין פטורים מהחלה ויפריש הברטנורה (שם ד"ה הורבשנין) עיסה הנלושה בדבש, החם מיירי שמתחלה הייתה עיסתו רכה, אבל אם מתחלה הייתה עיסתה עבה וסופה עבה חייבת בחלה. והכא שבעתה העיסה על ידי צוקר, בזה יפריש בלא ברכה, ע"ש, וכן כתוב בתשובת בית אפרים חלק או"ח סימן י"א י"ב, ושלא כדון נהגו העולם שנוטלים חלה מן לעקיד בלא ברכה, ע"ש: (ג) יש ליוזרה. ופשוט דמיררי בקמח שלא נלחח, ל"ה (דברי מהרש"א ה"ק, חלה אות ב). ומיירי נמי שלא נתן מלה שלנו הבא ממים לתוך העיסה, וכמו שכתוב בפרי מגדים באו"ח סימן קנ"ח באשל אברהם סי' ח' לענין דבר שטיבולו באחד משבעה משקים, ע"ש: (ד) יערב עממה. עיין בשער המלך סוף פרק ו' מהלכות ברכות (עמוד מה ד"ה ועיין) שהביא דברי הרמב"ם פרק ט"ו מהלכות טומאת אוכלין דין ד' שכתב וכן מי פירות שנתערבו בשבעה משקין הולכין אחר הרוב, נזערכו במים כל שהן הרי הכל משקה ומטמא טומאת משקין ומכשיר, והראב"ד שם השיג עליו וכתב דאפילו בתערובת מים בעינן רובא, יע"ש. ולכן חמה

הכנור פרעצנין
בתאו הפלח לתוך זיוץ השלם
הגון ירושלים

משקין, וכמו שכתב רבינו בהלכות טומאת אוכלין (פ"ז ה"ד) וזה לשונו: וכן מי פירות שנתערבו בשאר המשקין הולכין אחר הרוב, נתערבו במים כל שהן הרי הכל משקה ומיטמא טומאת משקין ומכשיר. ועיין בהראב"ד שם שהשיג עליו

וכתב: דאפילו בתערובת מים בעינן רובא יע"ש. ויש לגמגם על מרן הב"י שכתב (בסימן הנזכר): ונכון לערב עם הביצים מים או יין או שמן [זית או דבש דבורים] כדי שתהא מוכשרת על ידיהם והויא לה חלה טמאה ונשרפת. וכן פסק בשולחן ערוך (שם ס"י) וזה לשונו: יש ליהזר מללוש כמי פירות אלא אם כן יערב עמהם אחת משבעה משקין, עיין שם. ולא ביאר דבשאר משקין חוץ מן המים צריך שיערב בהן רוב משאר משקין כדי שיוכשרו כמו שנתבאר, ועיין בהר"ש דמכשירין (פ"ב משנה ג) יע"ש.

ולדעת רבינו דסבירא ליה דבמים אפילו כל שהן מהני, הוקשה אצלי לכאורה מהא דגרסינן בבבא בתרא בפרק המוכר פירות (זו, א): אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יהוצדק: כדרך שאמרו לענין איסורן כך אמרו לענין הכשירן. ופרכינן בגמ': הכשירן דמאי, אי דמאי אכשורי מכשר, אי דחמרא אכשורי מכשר. ופירש רשב"ם ז"ל [בד"ה כן אמרו] וזה לשונו: על איזה הכשר הוצרך לומר כך כו', ומאי נפקא לן מיניה אי הוי חמרא או מיא כו', יע"ש. והשתא לדעת רבינו מאי קושיא, הא נפקא מינה טובא, דראשון ושני דינן כיון, ואי נתערבו כמי פירות אינן מכשירין עד שיערב בהן רוב, ושלישי הוי מים, ואי נתערבו בכל שהן הרי הן מכשירין.

אמנם במעט עיון נראה דלא קשה מידי כפי מ"ש רשב"ם ז"ל (שם בד"ה הנ"ל) וזה לשונו: וכל הני חומרות דרבנן גינהו, דמדאורייתא כולוהו תשיבי מים בעלמא, ואפילו ראשון ושני יע"ש. ואם כן כיון דמדאורייתא הוי כמים, כי אמרו חכמים שדינן כיון אינו אלא להחמיר, אבל להקל ודאי דלא אמרו. ולענין הכשר נמי אפילו נתערבו כל שהן הרי הן מכשירין, ומשום הכי לא משני הש"ס הכי, והוצרך לדחוקי דלא צריכא שתמדו במי גשמים, דכי היכי דהחמירו לענין איסורן החמירו נמי לענין הכשרן, ואמרו שדינן כיון לענין דלא בעינן מחשבה, וזה פשוט.

ומן האמור בזה נראה שאין צורך למה שכתב הרב מטה יוסף (ח"ב סימן ח"י) שמ"ש מרן הב"י בסימן זה דבשר צלי טעון נטילה מפני שיש בו משקה טופח, וכודאי שאין כונתו על מוהל היוצא מן הבשר, דההוא מי פירות הן, אלא כונתו על לחלוהית המים שנשאר בכשר ממי הדחה שהדיחו אותה קודם הצלייה, דהיינו משום דסבירא ליה דהמים הן יותר מן המוהל היוצא מן הבשר, אבל אין הכי נמי דאם הרוב הוא משאר משקין אין צריך נטילה עכ"ל, יע"ש. ולפי מה שנתבאר אין צורך לזה, דאף על גב דבשאר משקין שנתערבו עם מי פירות אולינן בתר רובא, במים אפילו בכל שהן, הן מכשירין ומקבלין טומאה כדעת רבינו. ומשום הכי בכשר צלי טעון נטילה לדעת מרן כנ"ל.

במשקה משבעה משקין קאמר, ומשום הכי קאמר רבי אליעזר דפסל את כולה משום דסבירא ליה דמי פירות אף על גב דאין מכשירין מצרפין את האוכל, ורבי עקיבא סבירא ליה דכיון דאין מכשירין אין מצרפין. ואין הכי נמי דמהך מתניתין ליכא ראייה כלל דמי פירות מקבלין טומאה, כיון דמתניתין בשהוכשרה בשבעה משקין איירי, אלא דהראב"ד לא בא לומר אלא שלא מצא שאין מקבלין טומאה אלא שאין מצטרפין, וכן ראיתי להר"ב בני יעקב בהגהותיו שתמה עליו כן יע"ש. ועוד אני מוסיף תמיהה על תמיהתו, לדברי מרן שדעת הראב"ד דעיסה שהוכשרה במשקה במי פירות קאמר, מההיא דגרסינן בירושלמי דחלה (פ"ב ה"א) והביאו הר"ש (שם מ"ב ד"ה עיסה) אמתניתין דתנן: עיסה שנילושה במי פירות חייבת בחלה ונאכלת בידים מסואבות. אמר רבי יוסי בר חנינא: דרבי אלעזר בן יהודה איש ברתותא היא, דתנינן תמן: [רבי אלעזר בן יהודה איש ברתותא משום רבי יהושע] פסל את כולה יע"ש. ואם איתא היכי מצי אחיא כרבי אלעזר איש ברתותא, הא רבי אלעזר איש ברתותא סבירא ליה דמי פירות מכשירין ומתניתין קתני דנאכלת בידים מסואבות, ואי מי פירות מכשירין הרי הוכשרו על ידיהם ומקבלין טומאה מהידים, אלא ודאי כדכתיבנא.

ובהיותי בזה דרך אגב חזות קשה הוגד לי בדברי מרן ז"ל בהל' ביכורים (פ"ו דין י"ב) שכתב וזה לשונו: ועיסה שנילושה [ביין או שמן כו' חייבין בחלה]. משנה פ"ב דחלה, ואף על גב דבירושלמי אמר רבי יוסי ברבי חנינא דמתניתין כרב אליעזר ולא כרבי עקיבא משום ר' יהושע, הא רבי יוחנן פליג עליה דרבי יוסי ברבי חנינא ואמר: דברי הכל היא. ועוד דאפילו לרבי יוסי ברבי חנינא כיון דמשום רבי יהושע הוא דאיפליגו, אפשר דרבי אלעזר איש ברתותא בתרייתא [הוה], ושפיר דמי למימר הכי מדסתם לן תנא כותיה, יעויין שם. והנה מה שהוצרך מרן לזה, אף על פי שרבינו ז"ל לא הזכיר אלא עיסה שנילושה בשבעה משקין, משום דמשמע ליה דמהלא חילק בין עיסה שנילושה במי פירות לשבעה משקין, משמע דסבירא ליה דחד דינא אית להו. וכן כתב בבית יוסף יורה דעה (סימן שנט) יע"ש. אך מה שכתב: ועוד דאפילו לרבי יוסי ברבי חנינא כו'. קשה לי טובא שהרי רבינו ז"ל פסק בהדיא כרבי עקיבא בהלכות טומאת אוכלין (פ"ח דין י"ו) וזה לשונו: עיסה שהוכשרה במשקה ונלושה במי פירות, ונגע בה טבול יום, לא פסל אלא מקום מגעו בלבד ע"כ. וכתב מרן וזה לשונו: וכרבי עקיבא מחבירו עכ"ל. ואם כן, איך כתב בדעת רבינו דאפילו לרבי יוסי ברבי חנינא שפיר דמי למפסק כרבי אליעזר, וצ"ע.

ועיין בטור יורה דעה (סימן שנט) שכתב משום הרא"ש ז"ל דעיסה שנילושה במי פירות אינה חייבת בחלה אם לא בתערובות מים. ונראה לי דדוקא נקט תערובות מים, אבל בתערובות שאר משקין לא מהני אלא אם כן הרוב משבעה

הרב"ל ל. צ"ק ל"ו מהג' נעים ג"ל מ"ט
מכון המאורי

עיסת מי פירות עם תערובת שאר משקין
 לה עיסה שנילושה במי פירות ושאר משקין, (עד) והם הרוב כנגד המי פירות,
 (עה) או שנילושה עם מים, והמים הם רוב נגד המי פירות, חייבת לכו"ע בחלה,
 (עו) וי"א שאם יערב בה מים אין צריך שיהיו רוב נגד המי פירות אלא אפי' במעט
 מים נתחייבה בחלה.

אין ללוש עיסת מי פירות (ללא תוספת מים)
 לו (עז) יש ליוזר שלא ללוש עיסה במי פירות שאינן משבעת
 המשקין המכשירין לקבל טומאה, אא"כ יערב עמהם (עח) בשעת לישה

שיח ההלכה

להפריש מיניה וביה אף שהוא מן החיוב על הפטור.
 (עה) דעת הראב"ד (בהשגות שם) דאפי' במים בעינן רוב.

ויש שתירצו דהדין שאסור להפריש מהחיוב על הפטור (כנ"ל), היינו דוקא כשמפריש מהחיוב על הפטור לבד, משא"כ כשמפריש על שתיהם, אין איסור בזה, דכיון דליכא ריבוי חלה בזה שמפריש גם על הפטור, ולפי זה ג"כ אפשר לומר כנ"ל דהש"ך מיירי באופן שיש שיעור חיוב בעיסה החייבת ומפריש ממנה גם על העיסה שנילושה במי פירות.

ד (עו) רמב"ם (שם) מג"א (או"ח סי' קס"ח ס"ק ט"ז), חק יעקב (או"ח סי' תס"ב סק"ט). וטעם הדבר שע"י המים נעשית כל העיסה ראויה להחמיץ והוי כלש העיסה במים, והפוסקים הסוברים שצריך רוב מים ס"ל שמעט המים אין בכוחם לעשות חימוץ הגון בעיסה, אלא חמץ נוקשה ולכן צריך רוב מים. L

(עז) שו"ע (סי' שב"ט ס"א), ואע"ג דשיטת השו"ע דבמי פירות יכול להפריש בברכה, מ"מ לכתחילה יש ליוזר שלא ללוש רק במי פירות משום שהחלה טהורה מאחר שלא הוכשרה לקבל טומאה, לכן אי אפשר בשריפה דאסור לשרוף חלה טהורה, ולאכלה אי אפשר דכולנו טמאי מתים, לכן יש ליוזר.

(עח) ש"ך (סי' ק"א) דאחר לישה נתחייבה כבר העיסה בחלה, ושוב אסור לגרום לטמאותה כדמבואר במתני' (פ"ג מ"ב) משגלגלה תעשה בטהרה, ואם יערב בה אח"כ מים הרי יטמאנה בהמשך עסקו

(עד) רמב"ם (פט"ז מהל' טומאת אוכלין ה"ד), ועיין בשער המלך (הל' ברכות פ"ו ח"א ד"ה ועיין בטור) שכתב דלזה נתכוין הטור בהביאו שי' הרא"ש בעיסה שנילושה במי פירות אינה חייבת בחלה אם לא בתערובות מים, ודוקא נקט תערובות מים אבל בשאר משקין לא מהני אא"כ הרוב מז' משקין, ותמה על המחבר שכתב (סעיף י') יש ליוזר שלא ללוש במי פירות אא"כ יערב בהן מז' משקים, ולא ביאר דבשאר משקים חוץ ממים צריך רוב עיי"ש.

ברג"ל ל שמואל יואל גואן פ"א

סימן ו

מי הלישה המחייבת בחלה

עיסה שנילושה במים, בשבעה משקים (דהיינו עיסת עוגה) ❁

א. עיסה שנילושה במים, או באחד משבעה משקים ❁, ועומדת לאפיה, הרי היא חייבת בהפרשת חלה ❁ בברכה ❁.

הערות וציונים

א עיין רמב"ם ביכורים פרק ו' הלכה י"ב שכתב "עיסה שנילושה ביין או בשמן והיינו שמן זית, (כמבואר במשנ"ב סי' קנ"ח ס"ק ט"ו דשאר שמנים לאו בכלל משקה) או בדבש דבורים, מש"ב שם ס"ק י"ד וכו' כל אלו חייבין בחלה". וכל זה אמור דווקא באופן שלא נקרש הדבש, חז"א טבול יום סי' ד' ס"ק י"ח ואם אחר שנקרש הדבש חזר ונימוח כתב שהוא חוזר לתורת משקה, אולם במשנ"ב שם ס"ק י"ד משמע דכיון שנקרש ירד ממנו שם משקה ושוב אינו חוזר לדין משקה.

ונראה להרבה פוסקים דה"ה כשלש עיסה מאחד מז' משקין (י"ד שח"ט ד"ם דהיינו יין ומיץ ענבים בכלל יין, דם, שמן, חלב, טל, דבש, מים, בכל אלו) חייבות בחלה, ובכלל יין נכלל גם חומץ מיין, מטה יוסף חלק ב' מובא באמר"י סעי' כ"ז, דם היינו דם בהמה וחיה, ולכן כתב במשנ"ב שם ס"ק י"ז דדם נקט סתם דהרי אסור לאכול דם, ודם דגים וחגבים לא מקרי משקה לענין אפיה, ואולי מיירי שאוכל המאכל הנילוש בדם מפני רפואה ופקוח נפש, אולם עיין ברע"א שם דיש פוסקים דגם דם דגים וחגבים בכלל משקה, דנחשב כמים, במש"ב סי' קנ"ח ס"ק י"ח כתב דמלח העשוי ממים הוי

משקה ולכן אם טבל בו מאכל הוה מוכשר לקבל טומאה, ונראה דמיירי שהמלח היתה לחה בשעת טיבול דבסתם מלח שהוא קרוש הלא אין שם משקה עליהן, ודבש תמרים פשוט שאינה נחשבת לאחד משבעה משקים אלא לזיעה בעלמא.

ב כי הנה הפרשת חלה אין לה קשר עם ברכת המוציא, ולכן כל מיני עוגות שמרים, וכל סוגי הרוגאלאך, וכל סוגי הבורקס, והפיצות, ובייגלך, גליליות, ברקטים, ואזני המן, וכל מיני המזונות, שנאפו בתנור או במחבת (עם קצת שמן שמטרתו כדי שלא תישרף המחבת), אע"ג שנילושה בחלב או שאר מי פירות וברכתם בורא מזונות, מ"מ חייבת בהפרשת חלה כיון שנילושה באחד משבעה משקין ויש בה שיעור חלה, פרישה סי' שכ"ט ס"ק י"ב, ומ"מ משמע בש"ך ס"ק ט' דיפריש בלא ברכה, וי"א שיכול להפריש בברכה וכן נהוג, ואם מעורב בה קצת מים, (ואין חילוק בכמות המים), לכו"ע יכול להפריש בברכה, נציין בדין נילושה בחלב שיש לעיין בנוע"ה בשר בחלב סי' ד' אופני ההיתר לאפות פת חלבי.

ג מג"א סי' תס"ב ס"ק ה', וכתב בפרמ"ג דהיינו שיפריש בברכה, וכן נקט בבית

ב. וה"ה אם נילו בברכה ❁.

ג. עיסה שנילושה בברכה ❁.

הלל סי' כ"ט דעי דבורים יש להפריש ושהעולם אינם נזהרי להזהיר להפריש חלו בלא ברכה.

ד ויש לעיין בקמח ראויה לאכילה, וזו חייבת בחלה, ועיין שנראה מדבריו של ועיין בפרמ"ג אור"ח שכתב לענין ברכת העיסה ואח"כ אפאו ומוסיף שם דבעינן שי קרימת פנים לבד ל המוציא, אולם בחזו"ט נראה דאם חזר וז לכל דבר, וכן מצא מהגריש"א חלק ג' הבישול מחייבת ב בספר משפטי ארץ בהערות שנראה להפ

ה כמבואר ברמב"ם י"ב, דעיסה שנילו שפך עליה מים וז בתנור וכדו' חייבת בו כבישל הקמח, וכת באופן אפייתה, ובין

ספרי נחמד הלכה הרג"ל ר' אלתרן וינה א.י.א.

דרשות ופסקי הלכות

למרנא ורבנא חיים אשכנזי
בן מרנא ורבנא יצחק אור זרוע מווינא

נערך והוגה מחדש מכתבי יד
בתוספת מ"מ השוואות והארות
תוכן ענינים ומפתחות

מאת

מנחם אביטן

בלאאמו"ר הגאון מוהר"ר משה שליט"א

פעיה"ק ירושלים תובב"א
שנת תשס"ב לפ"ק

130 ושמעון לקח ממנו לתתוך בו קלפים, כיון שכיד ראובן נתחייב טבילה צריך שמעון לעשות לו טבילה, אבל אם בדעתו היה לחתוך קלפים או בגרון לבקוע עצים ושמעון השאילו ממנו אין צריך טבילה¹⁶. וכלי חרס המחופה בזכוכית צריך טבילה¹⁷. ורי"ש ב"ב א"ס.

סימן ל

פרשת (בראשית) [שלח לך]

131 דיני חלה. - דין חלה שנתערבה בעיסה. - דין באיזה משקה יהיה גילוש העיסה שיהיה פטור מחלה. - דין איזה עיסה פטור מחלה. - דין איזה עיסה פטור מחלה. - דין שתי נשים שלשות יחד שאין לאחת להפריש בלא רשות חברתה. - דין שיתנו הנשים בשעת הפרשת חלה גם על הקמה שמתקני' בו העיסה. - דין ברכת חלה כיצד ועל עיסה אחרת. - דין שאין ליגע בחלה בלא נטילת ידים. - דין גילגול גוי ואם קנה העיסה מגוי. - דין שאין נפטר מחלה רק על מה שמכוונת. - דין שאין מפרישין מן האפוי על שאינו אפוי. - דין חלת חוצה לארץ.

ור"ת¹¹ אוסר לזרים ומתיר לכהן בימי טומאתו וכתב אור זרוע¹² וכן ריב"א¹³ ורבי שמחה¹⁴ כרש"י¹⁵.

† ואין העיסה חייבת בחלה אלא כשנלושה בה' משקי' מים ויין ושמן וחלב ודבש¹⁶, אבל במי פירות ומי תותים ורימוני' ומי ביצים לבד בלא שום מים לא. ודבר זה על עיסה הנילושה במי ביצים לבד שלח אור זרוע¹⁷ לרבי' יחיאל מפרי"ש ולרבי' שמואל שי"ר ליאר"ן¹⁸ והשיבו שפטורה¹⁹ מן החלה. L

ולמדנו מעריסותיכ'י²⁰ שאם נתן מים וקמח בקערה (וכתשה) [וכתשה²¹] בכף ושפך על הכירה או אם צלה העיסה בשפוד ומשחה בשמן או בשומן או אם נתן קמח לתוך מים ורתחי', כיון שלא עשה עריסה אינה חייבת בחלה²².

† ואדם שעשה עיסה כשיעור חלה ודעתו היה כודאי לחלקה יכול לחלקה שלא תתחייב בחלה, דווקא אם הוא נחתום חייב לפי כשעושה עיסה דעתו אם יזדמן לו שום אדם שיקנה אותו ביהד ואם לא אז יעשה ככרות לכן חייב²³. L

קודש' ישראל לה' ראשית תבואתה¹ וגו'. ישראל קדושים הם שני² והתקדשתם וגו' ולמה נקרא' ראשית שהם ראשי' לכל העולם שהעולם נברא בשבילם שני³ בראשית ברא וגו' ופרש"י⁴ המקרא הזה אומר דורשינו בשכר ישראל שנקראו ראשית שני' קודש ישראל וגו' והכיבין המצות שני' בהם ראשית כגון (מעשר) [תרומה] ראשית⁵ דגן וחלה שני' בוו הפרשה מראשית עריסותיכם חלה תרימו תרומה⁶.

ודין חלה אינה נוהגת אלא מה' מינים חיטה וכוסמין ושעור' ושיכול' שועל ושיפון⁷, אבל אורז ודוחן ושאר מיני' אינן חייבי' בחלה ואם לקח קמח מאילו ה' מיני' חיטין וכוסמי' וכו' ולש מהם עיסה מכולם מצטרפי' לחלה, אבל אם עשה אחת מכל אחד עיסה לבד ואח"כ רוצה לצרפם לחלה החיטה אינה מצטרפת אלא עם הכוסמין לבד והני' ד' כוסמי' ושעורי' ושיכולת שועל ושיפון מצטרף יחד⁸.

ואם לאחר שהפריש חלה נתערבה החלה בעיסה אחרת, רש"י מתירה⁹ ברוב כעלמא¹⁰ אפי' לזרים

15. = שאלו. 16. עי' אר"ז שם בכ"ז. 17. עי' ע"ז עה, ב קוניא פליגי בה וכו' ובאר"ז שם. סי' ל': 1. ירמיה ב, ג. 2. ויקרא יא, מד ושם כ, ז. 3. בראשית א, א. 4. שם ד"ה בראשית ברא. 5. דברים יח, ד. ושם - ראשית דגןך. 6. במדבר טו, כ. ושם - ראשית ערסותיכם. 7. חלה פ"א מ"א. 8. שם פ"ד מ"ב. ועי' מש"כ בזה תוס' מנחות ע, א ד"ה חנא ובאר"ז (ח"א סי' ר"ד) ובתשרי רבינו סי' ל"ד ובסי' קמ"ה. 9. בכורות כו, א ד"ה בטילה ברוב. 10. ואפי' לכתחילא מבטלה כוה"ז ע"ש. 11. עי' תוס' שם ד"ה תרומת חוצה לארץ ובמנחות סז, א ד"ה ותרומתו, שכי' כן בסחם נוע"ע תוס' פסחים לד, א ד"ג מחמין, ועי' באר"ז (ח"א סי' ר"ג) וברא"ש הלי' חלה (סי' י"ד) ובטור (יו"ד סי' שכ"ג) שכתבו כן בשם ר"י. [נוע"ע מהר"ל מנהגים הלי' חלה סי' א']. 12. שם. 13. הוא ר' יצחק בן אברהם שהובא באר"ז שם. 14. ג"כ הובא באר"ז שם. 15. וכן סתם רבינו לקמן סי' ל"ח ד"ה בשר בחלב. (ובמהד' לנגה עמ' 171). 16. טל ודם, עי' חלה פ"ב מ"ב נאפשר שרבינו לא הזכיר טל ודם מפני שריכר בהוה[ה] ובירושלמי חלה פ"ב ה"א ועי' אר"ז (ח"א סי' רכ"ה הראשון) שכי' בחו"ד, מיהו לענין הלכה למעשה נראה כענין להחמיר בדברי ר' חייא בר בא וכו' אין לך מחבר מכולן אלא שבעה משקין בלבד ע"ש. [נוע"ע בדי' רבינו לעיל סי' כ"ד ד"ה אור זרוע ובתשרי רבינו סי' ע"ג]. 17. שם. 18. באר"ז שם א"תא - ר' שלמה ב"ר שמואל. [הוא נזכר יחד עם ר' יחיאל מפרי"ש גם באר"ז פסקי ב"מ סי' ק"פ ע"ש, ועי' אורכך בבעלי התוספות עמ' 381 ואילך בזה]. 19. צ"ע דבאר"ז שם (ח"א סי' רכ"ה הראשון) הביא תשובותיהם שפסקו שתייבת בחלה אלא שהוא שם חלק עליהם

לה ויכוין גם עליה, נזהר כוונת הס"ך סק"ט, ולמס
השיגו הלכותי שרד (פ"ק רמז) כמו שכתב הפתמי משונה
(פ"ק"ט) וכוננו כמ"ש ודו"ק]:

ה תנן בפ"א דחלה [מ"ד] הסופגנין והדובשנין
והאיסקרטיין וכלת המשרת פטורין מן
החלה. ופירש הרמב"ם וז"ל: הם מיני פת
אלא שמתחלת לישתן עושין בהם מלאכה
אחרת ומערבין בהן שמן או דבש או מתבלין
אותן בתבלין ואופין אותם במינים משונים
ממיני האפייה, וקורין להן שמות כפי הדברים
המעורבין בהם וכפי מלאכת אפייתם ג"כ,
תרגום 'דקיני מצות' (נמנר טו ו טו) אספוגנין
פטורין, ודובשנין נקראין כן לפי שהן נלושין
בדבש, ואסקריטיין תרגום 'כצפיחית' (שמות טו ל),
ותרגום 'מחבת' (ויקרא ז ה) מסריחא, ומוז הגזרה
אמרו חלת המשרת. עכ"ל. ותמיהני שבחבורו
פ"ו לא הזכיר כלל משנה זו ע"ש, ולקמן
נבאר טעמו בזה:

ז והרמב"ם נראה שדחה משנה זו מהלכה
ולפיכך לא כתבה בחבורו.
וטעמו נ"ל משום דבירושלמי (פ"ה ה"ג) אומר על
משנה זו הסופגנין טריקטא וכו', ר' יוחנן אמר
טריקטא חייבת בחלה וכו', ריש לקיש אמר
אינה חייבת בחלה וכו', ר' יוסי אמר תורי רבי
יוחנן אמר כל שהאור מהלך תחתיו חייב בחלה
וכו' וריש לקיש אמר אינו חייב בחלה וכו' א"ל
רבי יוחנן ובלבד ע"י משקה, מתניתן פליגא על
רבי יוחנן הסופגנין וכו' פתר לה בסופגנין
שנעשו בחמה וכו' [נפ"ל], וס"ל להרמב"ם
דהלכה כרבי יוחנן ולא פטור רק מהנעשה
בחמה ודין זה ביאר שם (פ"ו ה"ב):

ח וגם כש"ס שלנו כעין זה בפסחים [ג']. מביא
הש"ס משנה זו, אמר ריש לקיש הללו
מעשה אילפס הן, ורבי יוחנן אמר מעשה
אילפס חייבין והללו שעשאן בחמה. כלומר
דר"ל ס"ל דפטורן של אלו מפני שלא נתנו
הלחם בתנור אלא באילפס כדרך שנותנין אלו
הדברים בכלי והכלי נותנים בתנור, ור' יוחנן
אמר דאין חילוק בין מעשה אילפס למעשה
תנור כל שהאור מהלך תחתיו כמו שאומר
בירושלמי, אלא פטורן מפני שנאפו בחמה ולא
באור. והש"ס שם שקיל וטרי טובא בזה ואח"כ
מקשה לר' יוחנן מברייחא מפורשת עשאן
באילפס פטור, ומתוך ר' יוחנן תנאי היא ואנא
ס"ל כמאן דאמר חייב, ע"ש. והרמב"ם כיון
שפסק כר' יוחנן ממילא דאין המשנה כפשוטה
ולכן לא כתבה בחבורו. וגם רבותינו בעלי
התוספות חולקים שם בזה, (דר"ת) [דר"ח] פסק
כריש לקיש ור"י פסק כר' יוחנן ע"ש (ע"ג)
בתוספות ד"ה דכו"ע:

ט וזה לשון הרמב"ם שם דין י"ב: עיסה
שנלושה ביין או שמן או דבש או מים
רותחין או שנתן לתוכה תבלין או הרתיח המים
והשליך הקמח לתוכו ולשו, אם אפאה בין
בתנור בין בקרקע בין על המחבת והמרחת
בין שהדביק את הבצק במחבת ובמרחת
ואח"כ הרתיחן באש מלמטה עד שנאפה הפת
בין שהרתיחה ואח"כ הדביק הבצק, כל אלו
חייבין בחלה. אבל העושה עיסה לייבשה
בחמה בלבד או לבשלה בקדירה הרי היא

א וקאבל הטור והשו"ע בסעיף א' כתבוה וזה
לשונם: אין חיוב חלה אלא בלחם
דכתיב (נמנר טו טו) 'והיה באכלכם מלחם הארץ',
לפיכך הסופגנין העשויין כספוג ריקין דקין,
והדובשנין וה[אי]סקריטיין והם מטוגנים בדבש,
פטורין מן החלה. ועיסה שבלילתה רכה וכו'.
ב עכ"ל. ומכל זה מבואר דאף שבלילתה עבה
כדרך כל העיסות וכמ"ש בסעיף י"ג, כיון
שמשמין בהם דברים הניכרים שאינם ללחם
כמו ריקין הדקין מאד או דובשנין שקורין
לעקא"ך שאינה פת. ואע"ג דפת הנלוש על
דבש חייב בחלה, מיהו לעקאך אין על זה שם
פת ואינה אכילה לשביעה אלא לפרפרת
בשתיית י"ש וכדומה כידוע. ולא דמי
לקיכלא"ך ופוט"ר קובי"ן ובוימי"ל חלה
שבארנו (פ"ט) שחייבים בחלה, דהתם הוא כפת
ואוכלים אותם לשביעה בדרך אכילה, אבל
לעקא"ך וריקין דקין שהם רק לפרפרת בעלמא
אינם בגדר לחם כלל. [נראתי נפמתי משונה סק"ט]
גס הפנים מאירות (פ"ה ס"י סה) דכן דדונשנין מיירי
בנלמטה רכה, וכן כתב הניח הלל (סק"ט) שעל לעקא"ך
יפריש בלא נכה, והו' מפני שהיה קשה להס הא דבש מו'
משקין, ולא ראו דברי הרמב"ם נפיושו, ולא ירדו לחלק
בזה שבארנו, אך לדינא יתבאר לקמן ודו"ק]:

הו
לא
בר
זין
לה
:ל

זין
של
"כ
"כן
שר
עה
זים
מ"ח
("'

זים
תב
ר"ט
זים
זמי
זה
וגם
רין,
עם
זהא
פת.
ר"ע
שמן
בדס
בינו
במי
זפרו
זוא,
אלא
אפוס
זשם
זריש
זכנה

סו זינין גאלון
מפנור כריזמאן
זיז זגן